

מהדורת קרן טליל מכה

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• יקב •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והמכוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" טדי"ה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד כשמכר מכת המזון בשמחה
מתבר העולמות ביתי שאת
מילתא חדת"א

יב הקדחת שהביאה את הישועה
נעוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ב מצות התפילה לזרואת
שדבל מחשם יתבדך
איצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובחדת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת כהלכה • בעל העקידה

מפרגמי אורייתא

עקב תשפ"ו

אין 'ועתה' אלא תשובה

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולא הבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים י"ב)

אמרו חז"ל (בראשית רבה כא ו'): "ועתה פן ישלח ידו, א"ר אבא בר כהנא מלמד שפתח לו הקדוש ברוך הוא פתח של תשובה, ועתה, אין ועתה אלא תשובה, שנאמר (דברים י"ב) 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך' וגו'".

ויש לתמוה, היכן מצאו חז"ל בתיבת 'ועתה' שרומזת היא לתשובה. ואף שבוודאי כל הפסוק מדבר בעניני יראת ה' ואהבתו, אך נראה מדברי חז"ל שבקשו להם מקור בפני עצמו בפסוק על ענין התשובה, וזה מצאו בתיבת 'ועתה'. וזאת יש להבין, מפני מה נאמרה דרשה זו דווקא על תיבת 'ועתה', ומשמע שיש בתיבה זו ענין המורה על התשובה, והדבר צריך תלמוד.

כדי להבין דברים אלו על בוריים, שומה עלינו להתבונן בדברי רש"י הקדוש כאן, המחבר בין פסוק זה ובין חטא העגל הנזכר קודם לכן, וז"ל: "אף על פי שעשיתם כל זאת, עודנו רחמיו וחבתו עליכם, ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה וגו'".

ולכאורה לפי דברי רש"י הללו מתחזקת קושייתנו ביתר שאת, שהרי אדרבה, דווקא מתוך דברי התוכחה יש להוכיח שיראת שמים אינה דבר קל כלל וכלל, שהרי אפילו דור המדבר - דור דעה, שהיו גדולים ביותר וסמוכים אצל משה רבינו ע"ה - נכשלו בחטאים גדולים כאלו, ואם כן מה יגידו אזובי הקיר.

אם כן, מה פשר הדבר, שעומד משה רבינו בשם ה' ואומר שאינו מבקש אלא יראה, הלא כל חטאיהם קרו בגלל שלא נתחזקו מספיק ביראת ה' לפום דרגתם ומעלתם, ואם כן לכאורה היראה דבר גדול היא עד מאוד.

אך באמות, בדברי רש"י הללו הנאמרים בקוצר מילין, טמון עומק עצום. וכדי לעמוד עליו, נביא בזה מדברי רבינו יונה בספרו היקר 'שערי תשובה' (שער א אות לח), שם מבאר כי אחד מן היסודות עליהן עומדת התשובה, הוא שיזוהר האדם בכל עוז מן העבירות הקלות, הנדמות כדבר של מה בכך, אך לבסוף הן נעשות כעבותות העגלה. כי הקדוש ברוך הוא שאסר על עשיית העבירות החמורות - אשר חומרתן מובנת לנו גם בשכלנו הדל - הוא אשר אסר גם את הקלות, ואם כן מיהו זה ואיזה הוא אשר מלאו ליבו להטיל חילוק ביניהן.

ומעתה, יתבאר לנו דברי חז"ל כמין חומר. הנה, עומד משה רבינו ומוכיח את ישראל על כל חטאי המדבר, אך מיד כאשר מסיים את דברי תוכחתו, פותח הוא ואומר: 'ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה' וגו'. 'עתה', דווקא אחר כל הנסיונות והנפילות שהיו להם לישראל, כאשר מבקשים הם לשוב בתשובה ולעלות משפל המדרגה, אומר להם משה רבינו: "אל תביטו בחטאי האתמול, ואל תשימו לבכם אל מצבכם הרוחני. דבר אחד עליכם לדעת, מה ה' שואל מכם ברגע זה ממש - כי אם ליראה. היזהרו במצוות הקלות, וכאשר תשמרו אותן - תזכו לשוב גם מן החמורות".

אין המדובר כאן ביראת הצדיקים ההולכים לפני האלקים, כי זו היא יראה גמורה, ולא מילתא זוטרתא היא. רק כוונת הדברים לדבר קטן של יראת שמים, אותן מצוות קלות שאדם דש בעקביו, זהו מה ששואל ה' יתברך מן האדם, ובה פתח לו פתח כפתחו של אולם.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

אגרא דכלה | עצה היעוצה לנשמות בעקבתא דמשיחא כיצד לעמוד כנגד פתויי הנצח...
פתוחי חותם | גלות אדום וישמעאל כנגד הרגלים וסופה כנגד העקבים...
אלף בינה | התפלה - מפתח לכל השגות הקדשה...
שפת אמת לקוטים | מצות התפלה להראות שהכל מהשם יתברך...
תניא | מהות ענין התפלה - ידיעת ה' והכרת גדלותו בדעה שלמה ומישכת בבינת הלב...
תפארת שמואל | השגת האמונה והבטחון בכת התפלה...
אהל ישכר | טעם הצווי על התפלה...
באר משה | עמידת האדם בתפלה מכחו יתברך...
דברי בינה | עמידה בתפלה מתוך דברי תורה מבטל ההרהורים רעים...
באר יעקב | ביותר יש להתרחק מן הדברים שברשות, כי בקל אפשר לבוא על ידם לידי אסור...
דעת משה | מרגלא בפומיה דהרבי רבי זושא זיע"א לברך - תהיה בריא וחסד כמו גוי...
ערבי נחל | עקר ההבטחה להביא את בני ישראל לארץ ישראל הנה עבור הרוחניות השוררת שם...
פתוחי חותם | על ידי האכילה מתבררים הנצוצות שבמאכל ועולים לקדשה...
נחל יצחק | מודע יש להזכיר קדשת הארץ גם באכילת פרות חוץ לארץ...
צמח ה' לצבי | האמונה לבד מחזנה את האדם...
לקוטי הלכות | צריך לעשות מלאכה משום שיש בזה סודות של ברור ניצוצות הקדושים...
ישמח ישראל | מט"ו באב יש להתנהג בעונה כדי לזכות ליראה בימים הנוראים...
לקוטי שיחות | פרשה ראשונה ופרשה שנייה של שמע - ההבדלים ביניהם ובאורם...
תולדות יעקב יוסף | יאמין שכל העולמות והמלאכים נזונים מתורתו ותפלתו והש"י שוקד על שפתי האדם לנשק כל תבה פאשר אומרה...
קדשות לוי | על ידי שלא יפחד כלל מהמניעות בעבודת השם יתברך יזכה להתגבר עליהם...
ברכת יוסף | סגלת ההליכה למצוה...
בית יעקב | התבוננות בסוף עשיית המצוה...
רבי עזרא ב"ר ישעיה עטייה זצ"ל | אם עם ישראל יקינו מצות יקבלו שכר גם על זמן שלא קימו מחמת אנס...
גבעת פנחס | שכר בעולם הזה בזכות האבות...
אפיקי מים | שליטת החיות בבני אדם כששר צלם אלקים מפניהם...
זרע אברהם | מחשבה טובה ה' מצרפה למעשה...
בית פינחס | התמרמרות בלב בעת עשיית העברה...
עיר שושן | מניעת הבטח לרעה מחמת זכירת האבות...
מגלה צפונות | כתב הלוחות הנה מרחף באויר...
תנופה חיים | כל תנ"ג המצות רמוזים בעשרת הדברות...
שארית יהודה | בתיבת מ"ם וסמ"ף בעשרת הדברות בדרך נס...
פתשגן הדת - כפלים לתושיה | רמיות כל פרושי עשרת הדברות בצורת אותיותיהם...
מעשי צדיקים...
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

רכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:
חוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

קו מענה הלכה
02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים
הניח יומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישרות למיל האיש

נושאים בפרשת עקב

עקבתא דמשיחא

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

עצה היעוצה לנשמות בעקבתא
דמשיחא כיצד לעמוד כנגד פתויי היצר

ויש לרמז עוד והיה 'עקב' תשמעון וכו'.
דהנה אותם הנשמות קטני הערך,
ובפרט בעקבות משיחא והנשמות הקטנות
מבחינת עקבים, אשר לא ירגישו מתיקות
ערבות בעבודת מעשה המצוה ותורה
ותפלה, והעבודה עליהם על גדול, ויערב
לחכם עצות התועבות חס ושלום אשר
שנא ה' והזהיר לעמו לבלתי עשות, ואין
להם כח לעמוד נגד טבע היצר התקוע
בלבם.

הנה זאת העצה היעוצה מחכמי האמת,
להזכיר לנפשו האהבה המסתרת
אשר תקוע בלב כל אחד מישראל, בהגיע
אליו מכריח להכריחו לכפירה חס ושלום,
אזי ימסר נפשו וגופו באהבת ה' לבל ינוע
ראשו לפסל ומסכה, וזה הוא דבר טבעי
לכל אחד מישראל אפלו להמון המשקעים
בתאוות עולם הזה, כי זה הוא ירשה לנו
מאבותינו באמר השם יתברך לאברהם 'כי
ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וכו''
(בראשית יח ט).

והנה בהתבונן האדם את זאת, איך הוא
מוכן לקבלת יסורי מיתה באהבתו
יתברך, איך לא יחסם תאוות הקטנה אחת
מתענוגי עולם הזה באהבתו יתברך שמו,
או איך יתעצל במעשה המצוה אשר צוהו
הבורא יתברך, אשר אהבתו על כל פנים
אהבה מסתרת תקווצה בלבבנו, ובהעלות
על לב כל זה אזי יקל לו לחסימת תאוות,
ולעשות מצות ה' בנריות בגוף ונפש
ומאד.

טעם מצות קריאת שמע פעמים ביום

ולזה נצטוינו לקרות קריאת 'שמע' ב'
פעמים בכל יום, שזה קבלת
המסירות נפש על עצמנו בעבור אהבתו,
ועל ידי זה נזכר ענין הזה בכל עניני
מעשינו בכל המצות, על כן המצוה
הראשונה הוא עלינו בראשית היום ובראשית
הלילה קריאת 'שמע', לקבץ ענין הזה בכל
מעשינו כי התחלה הוא יסוד ושרש הכל.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר והיה עק"ב, כשיהיה הדור
נשמות קטנות בעקבות משיחא,
ובפרט הנשמות הקטנות מבחינת עקבים,

שלא יהיו דשים התמורות, רק שעל הרב
אין חוששים בני אדם למצות הקלות,
לפיקד נקט הקלות, אבל מכל מקום כל
מצוה שאין אדם חושש לה נקרא דש
אותה בעקביו, בין תמורה בין קלה. ועל
זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים מט
ו) 'למה איך בימי רע עון עקבי יסובג',
דהינו העון שדש בעקביו ואינו חושש לו.

עוד איתא בזהר הקדוש (ח"ב רנח) דנמן
הגאולה עד דמטו רגלין ברגלין.
והפונה, לפי שיש אדם דקדשה ויש כגדו
אדם בליעל, והאדם הבלעל הזה מטמעים
בו ניצוצות דקדשה מראשו ועד רגליו,
ואין הקץ פלה עד שיתבררו הניצוצות
ממנו ולא ישאר בו שום ניצוץ אפלו
ברגליו.

וזהו שאמר 'עד דמטו רגלין ברגלין',
הפונה, עד שאפלו הניצוצות שברגלי
אדם בליעל יצאו ממנו ויכנסו ברגלי אדם
דקדשה, וזהו 'רגלין ברגלין', וזה דומיא
ממש מה שאמר דהגלות הזו האחרונה
של אדם וישמעאל היא העקבים של
הצ'לם. ומטעם זה קראו החכמים (סוטה מט):
לסוף הגלות 'עקבות משיחא', דהינו,
כשיתבררו הניצוצות מהעקבים אתי משיחא.

לכו צריך להזהר בגלות שלא לדוש

את המצות בעקביו

ולפי זה צריכים בני ישראל בגלות הזו
האחרונה שלא יהיו דשים המצות
בעקבותיהם, כיון שהגלות הזו תלויה
בעקבים של הסטרא אחרא, אם יהיו ישראל
דשים המצות בעקבותיהם אז מתגברים
העקבים של הסטרא אחרא והגלות מתארכת.
ועל זה היו הראשונים זכרונם לברכה
נזהרים שלא יהיו דשים שום מצוה
בעקבותיהם חס ושלום, שלא יגרמו
להעקבים של הסטרא אחרא להתגבר.

הרמז לזה בפסוק

וזהו שאמר כאן בפסוק והיה עקב תשמעון
את המשפטים – דהינו כשתהיו
זהירים לקיים כל המצות ולא תדושו אותם
בעקב, ולא תתנו כח לסטרא אחרא לחזק
עקבים, כי אדרבא, על ידי שתהיו מקימים
המצות, הניצוצות ששוארו בעקבים של
הסטרא אחרא יצאו משם ויחזרו למקום
הקדשה, אז באותה שעה ושמר ה' אליהם
לד את הברית ואת החסד – דהינו שיתברך
מן הגלות ויעשה להם כל טוב אשר נשבע
לאבותיהם, כי אז באותה שעה 'בלע המות
לנצח' (ישעיה כח ה):

תשמעון את המשפטים האלה, רצה לומר
בכל עניני המשפטים שום תשימו עליהם
עניני שמ"ע – הינו קריאת שמע, ותשמעון
יתפרש פעל יוצא לאחרים.

ועל כן אמר משפטי"ם (ולא חקים ומצות),
כי משפטי"ם מלשון יסורי"ן בנודע,
שליסורין יחשב על האדם חסימת התאוה
וריוות העבודה וקשה הדבר עליו מאד,
ועל כן אמר 'האלה' מלשון חזק, כמו
שדרשו רז"ל (בפסוק כי כל התועבת האלה ויקרא
יח כז).

ורצונו לומר, כי ליסורין יחשב מאד על
האדם קצור השכל ואור הנפש
בעקבות משיחא לחסם תאוות, כי חזקה
מאד עליו ערבות התאוה למראה עיני
בשר, אבל כאשר תשמעון אותם, הינו
תטביע בהם עניני שמ"ע, אזי ושמרת"ם
(את הלארין), ושמרתם (את העשין) אתם.

אזי ושמר י"י אליהם לד וכו' אשר נשבע
לאבותיהם, כי עניני העבודה הזאת
מסירות נפש לה' הוא ירשה לנו מאבותינו,
ובשמרנו את הירשה אזי גם השם יתברך
ישמר לנו את הברית והחסד אשר נשבע
לאבותינו, והבן:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

גלות אדום וישמעאל כנגד הרגלים
וסופה כנגד העקבים

אפשר לומר בדרך רמז על מה שאמר
הלשון הזה ד'עקב', בהקדים מה
שכתב רבנו הרב חיים ויטאל בשם רבנו
האר"י ז"ל (ספר הליקוטים פרשת בא), דהצ'לם
שראה נבוכדנצר הוא כנגד הגלות שגלו
ישראל בבבל מדי יון ואדום, והראש של
הצ'לם הוא כנגד גלות בבל, ולפיקד אמר
לו דניאל עליו השלום (דניאל ב לח) 'אנת
הוא ראשה די דהבא'.

והעקבים של הצ'לם הם כנגד אדום
שהיא גלות אחרונה, כמו
העקבים שהם סוף הגוף, ומאחר שהעקבים
הם שנים, לפיקד הגלות הזו האחרונה
מערבים בה שנים, אדום וישמעאל הנה
מלת 'עקב' דרשו בה רז"ל (תנחומא עקב א)
אם המצות קלות שאדם דש בעקביו
תשמעון, כמו שפרש רש"י ז"ל.

ומה שכתב 'אם המצות קלות', קל וחמר

ולעבדו ככל לבבכם

אלף בינה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התפלה - מפתח לכל השגות הקדשה

התפלה היא המפתח לכל הצלחת ההשגות של הקדשה, והכלל כלול בה. וכשיתפלל אדם פראוי ויוזכה שתקבל תפלתו, כל רצונו שהוא מבקש ביראת ה' הרי הוא בתפלה, וכפרת עון ותשובה הכל בתפלה.

ומי שנגעה ביראת ה' בקרבו, צריך להתפלל בכל יום ובכל שעה ולהתחנן לפני בעל הרחמים שיעזרהו על כבוד שמו ויעשה רצונו כרצונו, כי זהו עקר ביאת האדם. וקדם כל צריך להתודות על כל עונותיו, דבזה תטהר הנפש פראוי (הקדמת המחבר):

שפת אמת לקוטים

רבי יהודה אריה ליב מגור זיע"א

מצות התפלה להראות שהכל מהשם יתברך

וענין 'ולעבדו' (יא יג) שפרשו (תענית ב.) עבודה שבלב זו תפלה, ענינה כמו שאמרנו, כי ענין תפלה להראות כי בלתי השם יתברך אין כלום, ולזאת מבקשים מאתו מה שצריכים.

ובזה תבין מה שאמרו חכמים ו"ל אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הצבור, ויש לתמה כי העובדים השם יתברך הטובים מתפללין ביחידות. דע תרון הדבר בדרך החסידות, כי אין תפלתנו לשמע לנו, כי איך נוכל לבוא ולגשת אל המלך כו', אלא הכל על הפונה הנ"ל להראות שהכל מהשם יתברך (לחודש אלול):

מצות התפלה לכל אחד מישאל ולא רק לצדיקים

להתחנן ולבקש מהקדוש ברוך הוא כל מה שתקנו וסדרו חז"ל, והערב נא וכו', וכן 'שתרגילנו בתורתך', וגם בשמונה עשרה 'השיבנו אבינו לתורתך', שלא נבוש [ולא נבלם], ולא להעלות על הדעת שלא נתקנה תפלה רק לצדיקים, כי כל מה שתקנו חז"ל [הוא] לכל אחד מישאל, כי איך יאמרו שהאדם יוציא שם שמים בחנם חס ושלום.

רק שכל אחד מחיב לבקש מהקדוש ברוך הוא מעמק הלב לשפף לפניו תחנונים, כי אין שעור לרחמי ה' יתברך, ובלי ספק הקדוש ברוך הוא ממלא את בקשת כל אחד מישאל בלב שלם אף שאין נפר לאדם [שהכל לטובה, ואם זוכה האדם יכול לראות גם בן שפן הוא.

תפלה מעמק הלב בפשיטות

ואתה אחי, האמן לי שאין דרך קל להחזיק בעבודת השם יתברך רק בשמחה של מצוה, ובתפלה מעמק הלב בפשיטות, הן בסדר התפלה והן בלשון פשוט, או אף במחשבה בלבד, רק שיהיה באמת וברצון להיות המבקש ולקיים רצון הקדוש ברוך הוא, וכל הבקשה צריכה להיות רק לקבל על עצמו על מלכות שמים שלא לעשות נגד רצונו, כי הקדוש ברוך הוא שומר האדם כשמבקש בלב שלם (אוצר

מכתבים ומאמרים - מכתב כב):

תניא

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

מהות ענין התפלה - 'ידיעת ה' והכרת גדלותו בדעה שלמה ומישבת בבינת הלב

אף שנפסח התפלה ומנינה שלשה פעמים ביום הוא מדרבנן, עקר ענינה ומהותה הוא יסוד כל התורה, לדעת את ה' להפיר גדלו ותפארתו בדעה שלמה ומישבת בבינת הלב, שיתבונן בזה כל כך, עד שתתעורר נפש המשפלת לאהבה את שם ה', ולדבקה בו ובתורתו, ולחפץ מאד במצותיו.

אשר כל ענין זה נעשה לנו בזמן הזה על ידי אמירת פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע לפניך ולאחריה, בפה מלא ובקול המעורר פונת הלב, וכולי האי ואולי. מה שאין בן רשבי" וחסידיו היה די להם בקריאת שמע לבד ולא היו צריכים לכל ענין זה, שהיה נקנה להם בהשקפה ראשונה בשפלות הלב הנאמן בכריתו אתם.

אבל בזמן הזה כל הקרוב אל ה' וטעם טעם בתפלה פעם אחת, יבין וישפיל פי בלעדה לא ירים איש את ידו ואת רגלו לעבד ה' באמת, כי אם מצות אנשים מלמד כמו שגאמר (ישעיה כט יג) 'עין כי נגש העם בפיו' כו', ועל בן השטן מקטרג עלינו ביותר (אגרת י):

תפארת שימאל

רבי שמואל צבי מאלפסנדר זיע"א

השגת האמונה והבטחון בכח התפלה

תפלה הוא ענין אמונה, שאם לא כן למה הוא מתפלל, וכמו שכתב בעל העקדה ובספרים הקדושים, כי ענין תפלה הוא מצות עשה מן התורה 'ולעבדו ככל לבבכם', והלא הוא אף שאלת צרכיו ואיך יתכן לקרוא בשם מצוה.

אך באור הענין, ודאי התפלה מצות עשה, שמאמין ובוטח בהשם יתברך שישמע תפלתו ויעזרהו ברב טוב, שאם לא כן למה הוא מתפלל ואל מי מתפלל, נמצא עקר ענין תפלה הוא לבוא לידי אמונה ובטחון, וליפיקה הוא מצות עשה.

וזהו הפרוש שהתקין משה שלש תפלות להתפלל בכל יום, להאמין בהשם יתברך כי הוא כל יכול, והכל הוא בהשגחתו (פרשת כי תבא):

אהל ישכר

רבי ישכר דב בעריש הכהן מוואלברוז זיע"א

טעם הצווי על התפלה

מפני מה צוהה התורה על התפלה, וכי מעצמו לא היה האדם מבין שעליו לשפף שיח לפני קונו, ובפרט בעת שצור לו. אף צווי זה הוא כתריס בפני היצר, כי בעת שהאדם נגש להתפלל מסיתו היצר הרע וכי ראוי הנך להתפלל, אף כיון שצוהה התורה יש לו תשובה אחת שאין לה עוררין: כך צווי ה' אלוקי ומנה לא תווע, בין אם ראוי הנני ובין אם לאו:

באר משה

רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ זיע"א

עמידת האדם בתפלה מכחו יתברך

על דרך שהיה תמיד מרגלא בפומא קדישא של אדוני אבי מורי ורבי וצ"ל הפסוק 'כי הוא נתן לך כח לעשות חיל' (ח יח), שהאדם מצד עצמותו אין בו שום כח ושכל, איך יפצה פה לפני הבורא יתברך שמו ולעמוד בתפלה ולבקש תחנונים לפניו יתברך. אף שהבורא יתברך שמו החונן לאדם דעת, הוא הנותן לאדם כח לעשות חיל, אותיות 'חיל' שהוא לשון תכשיט, דהינו להביא תכשיטי דבורים לפניו יתברך (פרשת ויצא):

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

עמידה בתפלה מתוך דברי תורה מבטל

הרהורים רעים

ושמחתם את דברי אלה על לבבכם. מכאן יש להביא ראיה שצריך האדם לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה, שהתורה מבטלת הרהורים רעים. שזהו לשון הפרוש שזה הוא העצה שלא יפתה לבבכם, אם 'ושמחתם את דברי', הינו עם 'דברי אלה על לבבכם', שהעבודה שבלב שיש בכם יהיה עם 'דברי אלה', מתוך דברי תורה (אות כ):

פרשת עקב

גם קדם ביאת ישראל לארץ ישראל
היו פרותיה משבחים יתר על שאר
הארצות

והנה בעת שהיו ישראל במדבר שאז
נסתלק הקדשה והשגחה מארץ
ישראל, כי הכל בא למקומם של ישראל
ונשארו הכנענים שם בלי השגחה, לכן
היתה אז המדינה 'ארץ אוכלת יושביה'
(במדבר יג לב), מחמת סלוק ההשגחה מאתם.

ואף על פי כן הפרות היו טובים יותר
מבכל המדינות, אף שנסתלק כל
כחה ושפעה, כפי שנודע ששמן תורק
שמן (שה"ש א ש א), שבכל מקום שיש השגחה
הקדשות אף על פי שנסתלק אחר כך,
מכל מקום הרשימה מהקדשה נשאר קיים
תמיד, ומחמת הרשימה זה היו גם כן
הפרות משנים ויפים יותר מכל הישוב
(פרשת שלח):

**ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב
נחשת** (ח ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחיצ'רא זיע"א

על ידי האכילה מתבררים הנצוצות
שבמאכל ועולים לקדשה

'ומהרריה' תחצב נחשת. הכונה לפי מה
שכתבנו למעלה, דהמאכל יורד
בתחלה לגרון שהוא הבינה, ואחר כך יורד
לאצטומא ומתעפל, המבחר נכר ומתערב
עם הגוף, והפסלת יוצא לחוץ, ועל ידי
הברור מתבררים הניצוצות ונפש המגלגלת.

וזהו ומהרריה תחצב נחשת, 'הרריה' הם
הגרון והאצטומא שהם כהרי הגוף,
דעל ידי הברור שמתברר שם המאכל, על
ידי זה הני הברור של הניצוצות ושל נפש
המגלגלת, וזהו 'מהרריה תחצב נחשת', הם
הברורים, ו'נחשת' ראשי תבות 'ניצוצות
ח'וטא ש'ניהם ת'תקן.

ובזה 'ואכלת ושבעת', דהינו, שהמאכל
שנשא נשא בגוף נשאר בקדשה ועל ידי
מתבררים הברורים, וזהו 'ושבעת', דהינו
השביעה שהיא מצד הקדשה. וכל זה נעשה
על ידי הברכה בתחלה ובסוף, וזהו 'וברכת
את ה' אלהיך', דעקר הברורים הוא על
ידי הברכה. וכל זה הברור לתועלת השכינה
שנקראת 'הארץ הטובה', וזהו 'על הארץ
הטובה אשר נתן לך', דעל ידי הברורים
חוזרת השכינה להיות מלאה טובות הרבה
וברכות רבות, דהכל לתועלתה:

ק'דש ע'צמך ב'מתר, ואם ישמר האדם
את עצמו כראוי וכנאות באלו הענינים,
אז ישמר ה' אלקיך לך את הברית ואת
החסד ויזכה לכל הברכות האמורות:

ואכלת את כל העמים וגו' (ו טז)

דעת משה

רבי משה אלקיים ברעיה מקוזניץ זיע"א

מרגלא בפומיה דהרבי רבי זושא זיע"א
לכר - 'תהיה בריא וחזק כמו גוי'

יש לפרש, דהנה הרב הקדוש מורי ורבי
מורנו הרב זושא זצלה"ה, היה מרגלא
בפומא לברך כל בר ישראל בלשון הנה,
'תהיה בריא וחזק כמו גוי', ואמר ו"ל
הפרוש, שרצה לומר הגם שהאדם אינו
כדאי לזה, מכל מקום ראוי הישראלי להיות
בריא וחזק, כי הלא הגוי שאינו עושה
שום מצוה והוא בריא כאולם, ומכל שכן
הבר ישראל, עד כאן לשונו.

ובודאי שיחתן של תלמידי חכמים צריכה
למוד, ובודאי מרמז זה בתורה,
וכאן רמזו הכתוב, 'ואכלת', שתאכל כל
טוב, ושלא חלילה יהיה מקום למדת הדין
לחלק שאינו כדאי, לכן גמר אמר, **את כל
העמים**, הלא כל העמים ההולכים איש
בשם אלקיו וישיבים שלום ושקטים דשנים
ורעננים, מכל שכן שראוי לנו כל טוב
שאנו בני קל חי ואנחנו גוף בשם אלקים
חיים ומלך עולם אמן:

**כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ
נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה
ובהר** (ח ז)

ערי נחל

רבי דוד שלמה איבשיץ זיע"א

עקר ההבטחה להביא את בני ישראל
לארץ ישראל היה עבור הרוחניות
השוררת שם

מה שהבטיח הקדוש ברוך הוא לישראל
להביאם לארץ ישראל ארץ טובה,
לא היה עקר הכונה שהיא ארץ פרות
ותבואות, אלא הכונה על תענוג הרוחני
הנרגש מהקדשה השוכן שם, רק שזה
נמשך ממילא, שמחמת רוב התענוג והקדשה
שמשתלשל שם, לכן גם פרותיה טובים
ומשנים, ויש בה גם כן תענוג גשמי, אבל
עקר הכונה על תענוג הרוחני מהקדשה
השורה שם.

**והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה
ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלקיך
לך את הברית ואת החסד אשר נשבע
לאבותיך** (אם המצות קלות שאדם דש בעקביו,
תשמעון, ושמר ה' אלקיך לך את הברית וגו',
ישמר לך הבטחתו, רש"י) (ו יב)

באר יעקב

רבי יעקב ישרכר בער מנדבורנא זיע"א

ביותר יש להתרחק מן הדברים
שבשרות, כי בקל אפשר לבוא על ידם
לידי אסור

יש לדעת מהם אלו המצות קלות שאדם
דש בעקביו, ומפני מה שכתב מרבה
כל כך, שבזכות הזהירות בהם זוכים ושמר
ה' אלקיך את הברית ואת החסד.

ונראה לומר, דהנה אמרו חז"ל (כ"ד מו
ה) ד' ערלות הן, ערלת האין
הפה הלב והגוף. והנה, המשתף לחני ד'
דברים הוא, שפעמים נראה לאדם שהם
כרשות ואין בהם עברה, וסובר בדעתו
דמה בכך שיאמר דבור קל זה או ישמע
איזה שמועה קלה או יהרהר כך בלבבו
וכדומה, הלא אין זה אלא שמעיה או
דבור או הרהור קל, שבודאי רשות הם
ואינם נחשבים לחטא.

אך האמת אינה כן, אלא כל אלו הדברים
הנראים כדברי הרשות, על אדם
להקפיד עליהם ביותר, כי הם גורמים לו
כל רעותיו רחמנא לצלן, ואם לא יזהר
ויזדרז לשמר את עצמו מהם ביותר, אזי
יור מדרגה לדרגה ויפל מכל מדרגותיו
עד לדיוטא התחתונה חס ושלום.

ויש לומר שכלפי אלו הדברים נאמר
כאן 'מצות קלות', הינו כאמור,
שבני אדם סבורים שהם דברים קלים של
במה בכך, והם נדושים בעקב, אולם באמת
הם יסודי התורה וקיום כל התורה תלוי
בהגני מצות קלות.

וכאשר האדם יזהר בהם, אזי יעלה
ויתעלה וישיג כל ההשגות
הנפלאות והנשגבות, ויבואו עליו כל
הברכות וההבטחות האמורות בפרשתנו.
אך אם לא יזהר בהם, הוא עלול חס
ושלום לפל משה, ומן ההתר יסיתנו היצר
הרע אל האסור.

והוא שאמר הכתוב והיה עקב תשמעון,
דקאי על הגני מצות קלות כנ"ל,
ורמז באמרו מלת 'עקב', הוא ראשי תבות

שלו, אז הוא זוכה לברך על הארץ הטובה אשר נתן לו השם יתברך גם במקום גלותו:

ורם לבכר ושכחת את ה' אלקיך (ח יד)

צמח ה' לצבי

רבי צבי הי"ד מנדבורנא זיע"א

האמונה לבד מחיה את האדם

ורם לבכר ושכחת את ה' כו'. פתיב 'צדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב ד), רצה לומר דרך משל האדם חי על ידי לחם, והאמונה תקוע בלבו שעל ידי שיעור פת לחם יחיה, ובאמת זה מפת המדמה, כמו שפתיב הבחיי (שולחן של ארבע שער שני) הובא בראשית חכמה (שער הקדושה פרק טו), אבל מכל מקום על ידי האמונה זו בלבד אינו יכול לחיות, כי אם כשיהיה הדבר בפעל שיאכל לחם, ומי שיהיה לו אמונה בהשם יתברך האמונה לבדה מחיית אותו, כי האמונה עצמה היא הפועל בו על דרך שכתוב 'והחכמה תחיה את בעליה' (קהלת י ב), כי הוא הפועל והבעל פנוקר למעלה:

ואמרת בלבבך בחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה (ח טו)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

צריך לעשות מלאכה משום שיש בזה

סודות של ברור ניצוצות הקדושים

בבחינה זו צריכין לעשות משא ומתן ול"ט מלאכות, להרים ידיו לה' ולשעבד כל מחשבתו ודבורו ועשייתו לה' יתברך. בבחינת ג'ול על ה' דרך' ויכוננו מעשיך. להאמין באמונה שלמה שאין האדם עושה כלל, רק שאנו מחיבים לעשות איזה עסק במשא ומתן ומלאכה, מחמת שכן רצונו.

כי יש בזה סודות וכונות גדולות, בכל עניני משא ומתן ומלאכות. וכמו שיש פונות וסודות בכל המצות שבתורה, כמו כן יש סודות נוראות ונפלאות בכל הל"ט מלאכות. כי מבררין ברורים וניצוצות הקדושים על ידי המשא ומתן ומלאכות פידוע. (זה לשון האריז"ל בשער המצות פרשת בהר: טעם טרח אלו המלאכות כלם, הוא כמו שכתוב אצלנו כי כל העולמות כלם וכל אשר בהם, הכל הוא מן מה שמתברר ועולה ונתקן מאלו השבעה מלכים דמתו וכו'. ולא עוד, אלא שאף גם כל דברי העולם הזה כלם אינם אלא מן הברור שהברר וכו', וכן על דרך זה

וכאשר האדם זוכה לאכול בכונה ובהנהגה, אזי הוא מרגיש תוספת קדשה שנתוסף עתה לנשמתו על ידי האכילה ההיא, ועל ידי זה בא לו התעוררות בלבו ובמחו לברך ולהודות לה'.

וזהו שאמר הכתוב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך שהאכל ותשביע נפשך באופן שזה יביא לך אחר כך התעוררות לברך לה'. ואין הכונה דוקא לברכת המזון, אלא שלאחר האכילה הזכה יהיו כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו ברכה ותהלה להשם יתברך.

קיום המצוות בזמן הזה בחוץ לארץ

הוא רק על ידי המשכת קדשת הארץ

והנה הרמב"ן (בראשית כו ה) כתב שהאבות הקדושים קימו את התורה רק בארץ ישראל. הרי לנו שקיום המצוות תלוי בקדשת ארץ ישראל.

ולפי זה מכרחים אנו לומר שקיום המצוות בזמן הזה בחוץ לארץ, הוא רק על ידי המשכת קדשת הארץ לשם. כי לולא זאת אין שם מציאות של קיום המצוות. וכאשר היו ישראל במדבר היה תחתיהם קרקע ארץ ישראל, פידוע בשם האריז"ל (עיין של"ה פרשת ויחי תו"א, ערבי נחל פרשת שלח). וכן בכל מקום שגלו ישראל אין שום אפשרות לקיים את מצוות השם יתברך אלא על ידי המשכת אור ארץ הקדש לשם.

הדר בחוץ לארץ ומתנהג כראוי מקבץ

את חלקי הקדשה של נשמתו ובונה

סביבותיו את קדשת ארץ ישראל

שנתפזרה שם

וכאור הענין, כי הרבן בית המקדש וגלות ישראל מארצם נגרם בעוון פזור ניצוצות הקדשה כי כל זמן שהיה הקדשה בתקפה, לא שלטו ידי צר במקום המקדש. ורק לאחר שבעוונותינו הרבים נתפזרו הניצוצות הקדושים לכל העולם, נחלש קדשת הבית ושלטו בו ידי זרים שבעוונותינו הרבים, ונגזר על ישראל לגלות בין האמות לקבץ את הניצוצות שנתפזרו שם.

ולכן מי שדר בחוץ לארץ ומקיים שם את תפקידו בנאמנות לעבוד את ה' קונו בגלות ולקבץ את ניצוצות הקדשה שנתפזרו שם, הרי הוא מקבץ על ידי כך את חלקי הקדשה של נשמתו, ובונה סביבותיו את קדשת ארץ ישראל שנתפזרה שם.

ועל דרך זה, כשאוכל בגלותו בקדשה ובטהרה ומתקדשים אל נפשו חלקי ניצוצות הקדשה המצויות במאכל ומשתה

נחל יצחק

רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זיע"א

מדוע יש להזכיר קדשת הארץ גם

באכילת פרות חוץ לארץ

התורה הקדושה מצוה אותנו, שכאשר נאכל ונשבע משוב הארץ, נזכר את קדשת הארץ ופרותיה, ונודה לה' הטוב על הארץ הטובה אשר נתן לנו, לקדש אותנו בקדשתה ובקדשת פרותיה.

ולכאורה יוקשה, דהתייחס בארץ הקדש מוכן היטב השיכות של האכילה לברכת הארץ, אולם כאשר אוכלים מן הגדל בחוץ לארץ מדוע יש לברך גם על הארץ.

המשכת קדשת הארץ לחוץ לארץ

אכן יבאר, דהנה איתא מהתתם סופר זצוק"ל (פרשת שלח ד"ה וישאווה) דהמן שאכלו ישראל במדבר היה בו השפעת הקדשה מפרות ארץ ישראל. נמצא דשיך להמשיך את קדשת פרות הארץ גם למקומות אחרים.

וכבר נתבאר מענין זה (בפרשת ויצא על הפסוק הארץ אשר אתה שוכב) בארצה, שהשם יתברך הנחיל לנו את קדשת ארץ ישראל, ונתן לנו הכח להמשיך אותה ממקום למקום כפי הנצרך לישראל בכל מקום שהם.

על ידי אכילה בקדשה בחוץ לארץ

נמשך לשם קדשת ארץ ישראל

ועל כן, כשאוכלים בקדשה ובטהרה ובכונה ראויה מחוץ לארץ הקדש, נמשך גם לשם קדשת פרות ארץ ישראל. דבאמת כל שפע רוחניות של כל העולם כלו נשפע מן השמים לארץ הקדש, ומשם הוא מתפשט לכל המקומות. וכל אחד ממשיך אל מקומו ואל מאכלו מקדשת הארץ לפי מדרגת קדשתו. ולזה שייך שפיר לברך גם שם 'על הארץ הטובה', כי ארץ ישראל היא מקור שפע הקדש לישראל בכל מקומות מושבותם.

על ידי האכילה מתקבצים אל האדם

חלקי הקדשה השוכים לשרש נשמתו

ויבאר עוד בדברי הכתוב ואכלת ושבעת וברכת וגו', דהנה על ידי האכילה מתקבצים אל נפש האדם חלקי הקדשה השוכים לשרש נשמתו. וכידוע מהבעל שם טוב הקדוש (עיין כתר שם טוב אות קצד) על הפסוק 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף' (תהלים קו א), שחלקי קדשה השוכים לנפש האדם מעטפים במאכלים השונים, ולכן האדם רעב וצמא לאכול ולשתות, כדי שיתעלו הנפשות השוכות בצומח ובחי.

אֶצְלָם (מצאיות בפשיטות) אֶלְקוֹת בְּהִתְחַדְּשׁוֹת, בְּחִינַת שְׁמִיעָה – שׁוֹמְעִים אֹדוֹת הַדָּבָר – וְהָרִי אֵינוֹ דּוֹמָה שְׁמִיעָה לְרֵאָאָה.

אֲמַנָם, הַגֵּם שֶׁעַל יָדֵי רֵאָאָה מִתְקַבֵּל הַדָּבָר אֶצֶל הָאֵדָם בְּפִשְׁטוּת, וּבְחִתְּקָה וּדְאֻת הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל יָדֵי שְׁמִיעָה – אֵף עַל פִּי כֵן, הָרִי הִתְקַף וְהוֹדְאֻת שִׁבְרָאָה הֵם רַק מִצַּד הַדָּבָר שְׂרׁוּאָה, וְלֹא מִצַּד הָאֵדָם הַרׁוּאָה, כִּי הַדָּבָר הַנִּרְאֶה נִשְׁאָר 'רְחוּק' מִן הָאֵדָם וְאֵינוֹ חוֹדֵר בְּפִנְיָמִיּוּתוֹ. **מָה** שָׂאִין כֵּן בְּשְׁמִיעָה יֵשׁ מַעֲלָה לְגַבִּי רֵאָאָה, בְּזֶה שִׁבְשִׁמְיָה הַקּוֹל נִכְנָס בְּתוֹךְ חֲלָלֵי הָאֵזֶן, עַד שֶׁגַּם תַּעֲנוּג מִקּוֹל עָרֵב נִכְנָס וְנִרְגָּשׁ בְּפִנְיָמִיּוּת מִמֶּשׁ.

וְכִמּוֹ בְּרֵאָאָה וְשְׁמִיעָה בְּעִנְיָ הָעוֹלָם, כִּף גַּם בְּרֵאָאָה 'שִׁבְשִׁמְיָה' שִׁבְשִׁמְיָה וְאֶתְחַנֵּן וְ'תִשְׁמְעוּן' בְּפִרְשֵׁת עֶקֶב: אֵף עַל פִּי שִׁבְחִינָה 'תִּשְׁמְעוּן' הִיא לְמֵאָה מִבְּחִינַת 'וְרֵאָאָה' שֶׁעַלֶּיהָ בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה, מִכָּל מְקוֹם, כִּיֹּן שֶׁהִיא בָּאָה מִצַּד עֲבוֹדָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹתָם בְּמִצְבֵּי שֶׁל 'עֶקֶב' – לֹא כִּמוֹ 'וְרֵאָאָה' שֶׁצָּרִיךְ לְבֹא בְּדֶרֶךְ 'מִתְנַת חֲנָם' מִלְמַעֲלָה – לִכֵּן הִיא חוֹדֶרֶת לְמִטָּה יוֹתֵר בְּפִנְיָמִיּוּת.

וְכִשֵּׁם שֶׁלְגַבִּי יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם, 'עֶקֶב תִּשְׁמְעוּן' כִּאֲ בְּפִנְיָמִיּוּת יוֹתֵר מִהָעֵנִין דִּינְאֶתְחַנֵּן גו', וְרֵאָאָה עַל דֶּרֶךְ זֶה גַּם בְּנוֹגַע לְהַשְׁפָּעָה עַל אֲמוֹת הָעוֹלָם: עַל יָדֵי 'אֶעֱבְרָה נָא וְרֵאָאָה גו'' מִתְבַּטְּלִים אֲמוֹת הָעוֹלָם כִּלְפִי יִשְׂרָאֵל, וְאֵלּוֹ 'עֶקֶב תִּשְׁמְעוּן' מִשְׁפִּיעַ עַל אֲמוֹת הָעוֹלָם עַד לְ'כִּיֹּרֶף תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים', שֶׁגַּם 'כָּל הָעַמִּים' הֵם עֲצָמָם מְבָרְכִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכִנְסָת יִשְׂרָאֵל 'מִתְקַלְסֶת מִצְרוּתֶיהָ'.

מַעֲלָה נּוֹסֶפֶת בְּשְׁמִיעָה לְגַבִּי רֵאָאָה: כִּחַ הָרֵאָאָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא כִּחַ נַעֲלָה, אֵף הוּא כִּחַ פְּרָטִי; מָה שָׂאִין כֵּן כִּחַ הַשְׁמִיעָה נּוֹגַע בְּכִלְלוֹת (וְצִמָּם) הָאֵדָם, וְכִדְאִיתָא (ב"ק פ"ה:) 'סִמְאֻ נּוֹתֵן לוֹ דְּמִי עֵינֵי, חֲרָשׁוֹ נּוֹתֵן לוֹ דְּמִי כְּלוּ'.

וְגַם עֵינֵי זֶה קָנָם בְּעֶקֶב תִּשְׁמְעוּן, שֶׁדּוֹקָא עַל יָדֵי הָעֲבוֹדָה דְּ'עֶקֶב תִּשְׁמְעוּן' מְגִיעִים לְגִלּוֹי עֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁתִּתְגַּלֵּה לְעֵתִיד לְבֹא, וּכְפִירוֹשׁ הַמִּדְרָשׁ (דב"ר פ"ג, ג) עַל 'וְהָיָה עֶקֶב' – 'שְׂכָרָם'... בְּעֶקֶב אֵנִי פּוֹרֵעַ לָכֵם, שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא לְזִמְן דְּלַעֲתִיד לְבֹא.

וְזֵהוּ גַּם הַבְּאוּר לְכִמָּה וְכִמָּה שְׁנוּיִים בֵּין פִּרְשֵׁה (שְׁנִיָּה) דְּקִרְיָאֵת שְׁמַע בְּפִרְשֵׁת עֶקֶב לְגַבִּי פִרְשֵׁה (רֵאָאָה) דְּקִרְיָאֵת שְׁמַע בְּפִרְשֵׁת וְאֶתְחַנֵּן:

כְּאֲשֶׁר מֵאִיר גִּלּוֹי אֹר מִלְמַעֲלָה, שֶׁלְמַעֲלָה מִהַגְבּוֹלֹת הָאֵדָם, נִרְגָּשׁ הָאֹר בְּעֶקֶר בִּפְחוֹת הַמְּקִיפִים, חֲזִיהַ יְחִידָה, וְזֵה פּוֹעֵל עַל הָאֵדָם שֶׁיֵּצֵא מִהַגְבּוֹלֹתֵיו. מָה שָׂאִין כֵּן כְּאֲשֶׁר הָאֹר בָּא עַל יָדֵי עֲבוֹדַת הָאֵדָם, הוּא קִשּׁוֹר

לְגַבִּי מֹשֶׁה מִלְתָּא זּוֹטְרָתָא הִיא, בְּרֻכּוֹת (ג): י (יב)

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א
מט"ו באב יש להתנהג בענוה כדי לזכות
ליראה בימים הנוראים

לְגַבִּי מֹשֶׁה מִלְתָּא זּוֹטְרָתָא הִיא. רִצָּה לֹאמַר אִם נִלְמַד מִדַּת עֲנוּה מִמִּשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם מִמִּילָא מְגִיעַ הִירָאָה בְּנִקְלָה, כִּמוֹ שֶׁכְּתִב הַרְמִיב"ן הַקְדוֹשׁ בְּאֵגְרַת בְּעִבּוֹר הָעֲנוּה תַּעֲלֶה עַל לִבָּךְ מִדַּת הִירָאָה. **וְזֵה** הוּא עֶקֶר הַכְּנֶה לְיָמִים הַקְדוֹשִׁים הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה. וּמִחֲמַשָּׁה עֶשֶׂר בָּאֵב צָרִיךְ הָאֵדָם לְהִכִּין עַל הַיָּמִים הַנּוֹרָאִים, רִצָּה לֹאמַר לְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ בְּעֲנוּת צָדֵק, הֵינּוּ לִידַע כִּי הַכֹּל הוּא מֵאֲתוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְכִמוֹ שֶׁאִיתָא בְּסִפְרֵים הַקְדוֹשִׁים כִּי בְּכָל מִדָּה טוֹבָה צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ אַרְבָּעִים יוֹם, וּמִחֲמַשָּׁה עֶשֶׂר בָּאֵב עַד כ"ה אֲלוֹל הוּא אַרְבָּעִים יוֹם, וְיֻכַּל לְזַכּוֹת אַחֵר כִּף לִירָאָה ה' בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה:

וְהִיא אִם שְׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתֵי (יא ג)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א
פִּרְשֵׁה וְרֵאָאָה וּפִרְשֵׁה שְׁנִיָּה שֶׁל שְׁמַע
"הַהֲבָדִלִים בֵּינֵיהֶם וּבִאֲוִרָם"

פִּרְשֵׁה וְרֵאָאָה דְּקִרְיָאֵת שְׁמַע בְּפִרְשֵׁת וְאֶתְחַנֵּן, וּפִרְשֵׁה שְׁנִיָּה דְּקִרְיָאֵת שְׁמַע בְּפִרְשֵׁת עֶקֶב, מִדְּבָרִים בְּכִלְלוֹת בְּאוֹתוֹ עֵינֵי, אֲלֵא שֵׁישׁ בֵּינֵיהֶם כִּמָּה וְכִמָּה שְׁנוּיִים. **כָּל** הַחֲלוּקִים בָּאִים מִנְקֵדָה אַחַת – כִּפִּי שֶׁמִּדְּגֵשׁ גַּם בְּשִׁמּוֹת דְּשִׁתִּי הַסְּדֻרוֹת: הִתְכֵּן דְּפִרְשֵׁת וְאֶתְחַנֵּן – מִלְשׁוֹן 'מִתְנַת חֲנָם' – הוּא (מִתְנַת) הַמְשָׁכָה מִלְמַעֲלָה. לִכֵּן גַּם תְּכֵן (הַכְּפִירוֹשׁ) וְאֶתְחַנֵּן הוּא שֶׁהַכְּפִירוֹשׁ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה עַל יָדֵי מֹשֶׁה, 'פְּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי חֲמָה', שֶׁ'פְּנֵי חֲמָה' מוֹרָה עַל הַמְשָׁכָה מִלְמַעֲלָה.

וְאֵלּוֹ הִתְכֵּן דְּפִרְשֵׁת עֶקֶב הוּא, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּמִצְבֵּי שֶׁמִּצַּד עֲצָמָם אֵין מֵאִיר בֵּהֶם גִּלּוֹי הָאֹר שֶׁמִּלְמַעֲלָה, בְּדִגְמָא לְ'עֶקֶב' שֶׁבָּאֵדָם, שָׂאִין מֵאִירָה בּוֹ בְּגִלּוֹי חִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ – וְאֵף עַל פִּי כֵן מְקִימִים אֶת הַמִּצְוֹת מִצַּד עֲבוֹדָתָם הֵם – 'תִּשְׁמְעוּן גו' וְשִׁמְרָתָם וְעִשְׂתָּם אֲתֵם'.

זֵהוּ גַּם הַטַּעַם לְכָךְ שֶׁתְּכֵן הַכְּפִירוֹשׁ דִּינְאֶתְחַנֵּן קִשּׁוֹר לְרֵאָאָה – 'אֶעֱבְרָה נָא וְרֵאָאָה גו'; מָה שָׂאִין כֵּן בְּפִרְשֵׁת עֶקֶב נִאֲמַר 'וְהָיָה עֶקֶב תִּשְׁמְעוּן גו' – כִּי מִצַּד גִּלּוֹי הָאֹר הַמֵּאִיר מִלְמַעֲלָה הָרִי אֶלְקוֹת בְּבְחִינַת פְּשִׁיטוּת, רֵאָאָה – רֹאִים אֶת הַדָּבָר, וְאֵלּוֹ מִצַּד עֲבוֹדַת הַנְּבִרָאִים אֵין הֵם מְגִיעִים לְרֵאָאָה בְּאֶלְקוֹת, וְכִכֵּל שֶׁיִּזְדַּכְּכוּ עֲדֵין תִּהְיֶה

בְּכָל פְּרָטִי הַמְּלָאכּוֹת כָּלָם, בְּסוֹד בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְכו'. בִּימֵי הַחֹל אֲזַ הִתְרֹו כָּל הַמְּלָאכּוֹת כָּלָם, כִּי הֵם מְכַרְחוֹת כְּדִי לְבָרֵר בְּחִינַת הַמְּלָכִים בְּנִזְכָּר וְכו'. ע"ש).

וּבִשְׁבִיל זֶה לְבַד צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת מַעַט מִשָּׂא וּמִתָּן אוֹ אֵיזָה מְלָאכָה, כִּי כֵן צוּה ה' יִתְבָּרֵךְ, כִּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַב"ל (אבוֹת פ"ב מ"ב) טוֹב תּוֹרָה עִם דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אֲבָל בְּאֵמַת אֵין הָאֵדָם עוֹשֶׂה כָּלָל, וְאֵין הַפְּרָנְסָה נִמְשָׁכֶת עַל יָדֵי עֲשִׂיּוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת כָּלָל, כִּי אִם אֲדִרְבָּא עֶקֶר הַפְּרָנְסָה וְהַכְּרָכָה נִמְשָׁכֶת עַל יָדֵי בְטוֹל הַל"ט מְלָאכּוֹת, דִּהְיִינוּ עַל יָדֵי הָאֵרַת הַרְצוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁבְת דְּמִינָה מִתְבָּרְכִין כָּל שְׁתָּא יוֹמִין.

וּבְבְחִינָה זֶה צָרִיךְ הָאֵדָם לַעֲשׂוֹת כָּל הַמְּלָאכּוֹת וְהַמְשָׂא וּמִתָּן בְּשִׁשֶּׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה, לִידַע וְלִהְיָאִין בְּאֵמַת שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּלָל, רַק הַכֹּל בְּכַח ה'. כִּמוֹ שֶׁהַזְּהִיר אוֹתָנוּ ה' יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'פֶּן תֹּאכַל וְשִׁבְעָתָה וְכו', וְאִמְרַת בְּלִבְכֶּךָ כַּחֲזִי וְעַצֵּם יָדֵי עֲשֶׂה לִי אֶת הַחֵל הַזֶּה' וְכו'.

כִּי צָרִיכִין לְזַכּוֹר זֹאת מְאֹד מְאֹד, לְבָלִי לְטַעוֹת וְלִשְׁכַּח חֶסֶד וְשְׁלוֹם, לֵאמֹר בְּלִבּוֹ שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ עוֹשֶׂה אֵיזָה עֲשִׂיָּה וְעִבְדָּא חֶסֶד וְשְׁלוֹם, כִּי זֶה בְּחִינַת 'כַּחֲזִי וְעַצֵּם יָדֵי עֲשֶׂה' וְכו'. רַק צָרִיכִין לְזַכּוֹר אֶת ה', כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וְזָכַרְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנוֹתֵן לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל'. כִּי הַכֹּל בְּכַח ה' לְבַד, וְהַמְּלָאכָה נַעֲשִׂית מֵאֲלֵיהָ, בְּבְחִינַת 'שִׁשֶּׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה' וְכו', כִּי בְּבְחִינַת מְלָאכָה הַמְשָׁכֵן וְכו'.

וְזֵה בְּחִינַת 'לֹא בְּגִבּוֹרַת הַסּוֹס יִחְפֹּץ לֹא בְּשׁוּקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה רֹצֶה ה' אֶת יִרְאִיו' (תְּהִלִּים קמ"ז י"א). כִּי בְּתַחֲלָה מִדְּבַר הַמְּזֻמָּר מִבְּחִינַת הַמְשָׁכָה הַשְּׁפַע וְהַפְּרָנְסָה, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם מְקֹדֶם הַמִּכִּין לְאֶרֶץ מִטָּר וְכו' נּוֹתֵן לְבִהְמָה לְחִמָּה וְכו'. וְאַחֵר כִּף מִפְּרִשׁ הַפְּסוּק שֶׁכָּל זֶה אֵינוֹ תְּלוּי חֶסֶד וְשְׁלוֹם בְּפַעֲלוֹת הָאֵדָם, רַק הַכֹּל בְּרִצּוֹן ה' לְבַד. וְזֵהוּ 'לֹא בְּגִבּוֹרַת הַסּוֹס יִחְפֹּץ לֹא בְּשׁוּקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה' רֹצֶה ה' אֶת יִרְאִיו, כִּי עֶקֶר הַשְּׁפַע וְהַפְּרָנְסָה אֵינָה עַל יָדֵי הַשְּׁתַּדְּלוֹת הָאֵדָם חֶסֶד וְשְׁלוֹם, בְּגִבּוֹרַת הַסּוֹס וּבְשׁוּקֵי הָאִישׁ שֶׁהוּלָךְ וְנוֹסֵעַ וּמִשְׁתַּדֵּל בְּשִׁבְלֵי פְרָנְסָה, רַק הָעֶקֶר הַפְּרָנְסָה הוּא עַל יָדֵי הָאֵרַת הַרְצוֹן שֶׁמִּמְשִׁיכִין מִשְׁבַּת לְשִׁשֶּׁת יָמֵי הַחֹל כִּינ"ל (הַלְכוֹת שִׁבְת ג"א):

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מַעֲמָךְ כִּי אִם לִירָאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (אֲמֹר רַבִּי חֲנִינְא הַכֹּל בְּיָדֵי שְׁמִים חוּץ מִקְרָאֵת שְׁמִים, שְׁנִאֲמַר 'וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מַעֲמָךְ כִּי אִם לִירָאָה', אֲטוֹ יִרְאָת שְׁמִים מִלְתָּא זּוֹטְרָתָא הִיא וְכו', אֵין

יזהר בכל דרכיו ועסקיו שיהיה לשם שמים. מה שאין פן בחושב האדם מה אני ספון לפגם או לתקן למעלה ולמטה שיהיה נרשם כל עסקי למעלה, ויזהר הולך בשרירות לבו ויאמר אף שלום יהיה לי.

ובאמת זה אינו, כי האדם על ידי מעשיו הטובים הוא דבוק בו יתברך ממש, וכמו שנאמר 'והלכת בדרכיו' (דברים כח ט), וכל ידי שהוא רחום למטה נתעורר מזה זו של רחום למעלה בכל העולמות, וכמו שכתבתי דע מה למעלה ממך (אבות פ"ב מ"א) רצונו לומר ממך תדע איזה מדה שנתעורר בך שכתבתי למעלה, וזה שאמרו 'ונתן לך רחמים ורחמים' (דברים יג יח) (פרשת עקב - מצוה והלכת בדרכיו):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע
על ידי שלא יפחד כלל מהמניעות
בעבודת השם יתברך ויזהר להתגבר
עליהם

כי תאמר בלכתך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם (ו יז-יח). וענין ברש"י שמדקדק על לשון 'כי'. ונראה באמת, כי הפלל הוא, אם יבוא לאדם איזה מניעה חס ושלום לעבודת הבורא ברוך הוא, העקר שלא יעלה שום מורא ופחד על ראשו, ואז בודאי בעזרת הבורא ברוך הוא לא יזיק לו.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו הרמז בפסוק 'כי תאמר בלכתך רבים הגוים האלה ממני', רשאי אתה לומר פן, רק התורה נותן עצה, וזהו הרמז 'איכה אוכל להורישם', כלומר התורה נותן עצה 'איכה אוכל להורישם', כלומר על ידי זה תוכל להורישם, 'לא תירא מהם' שלא תירא מהם, ואז בודאי תוכל להורישם:

עד שתרכבה דעתן ויתחכמו חכמה יתרה כו'. עין שם (חלק ט עמ' 81 ואילך):

חזק ונתחזק

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זי"ע
יאמין שכל העולמות והמלאכים נזונים
מתורתו ותפלתו והש"י שוקד על שפתי
האדם לנשק כל תבה כאשר אומרה
בדחילו ורחימו

גם בעונה צריך לפעמים מדה בינונית, והוא צריך גבוה מאד. כמו ששמעתי ממורי שרב ענותנותו של האדם גורם שנתרחק מעבודת השם יתברך, שמצד שפלותו אינו מאמין כי האדם גורם על ידי תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות, וגם המלאכים נזונים על ידי תורתו ותפלתו.

שאלו היה מאמין זה, כמה היה עובד ה' בשמחה וביראה מרב כל, והיה נזהר בכל אות ותנועה ומלה לאמרה בך לא יאות, וגם לתת לב אל מה שאמר (שלמה) [דוד המלך] עליו השלום 'אם תשכבון בין שפתיים' (תהלים סח יד) שהקדוש ברוך הוא שומר ושוקד על שפתי האדם לנשקה כשהוא אומרה בתורה ותפלה בדחילו ורחימו.

ואם ישים אליו לבו, בודאי מי זה האיש אשר לא יאחזנו רתת וזיע - שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתיים של אדם נבזה חדל אישים וכיוצא בזה, והוא מעין מה שאמרו חז"ל (גיטין נו.) ענותנותו של רבי זכריה גרם חרבן וכו'.

כך האדם ראוי לשום לב ולומר כי הוא 'סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (בראשית כח יב), וכל תנועותיו ודבורו והלכו ועסקיו עושה רשם למעלה למעלה, בודאי

לכחותיו הפנימיים, ובמילא גם האהבה הנולת ממנו היא במדידה ובהתיישובות. **ולכן** הפרשה הראשונה דקריאת שמע היא 'אזהרה ליחיד' ונאמר בה גם 'בכל מאדך', והפרשה השנייה דקריאת שמע היא 'אזהרה לצבור' ונאמר בה רק 'בכל לבבכם ובכל נפשכם', כי האור 'אזהרה' - גם מלשון זהר (אור) הפא מלמעלה בדרך 'מתנת חנם' נרגש בבחינת יחידה שבנפש - 'ליחיד', ומעורר תשוקה לצאת מהגבלות הגוף - 'בכל מאדך'; מה שאין פן האור הפא על ידי עבודת האדם, הוא 'אזהרה לצבור', הוא מאיר בעשר הכחות הפנימיים, והאהבה שמעורר אור זה היא אהבה שבהתיישובות - בכל לבבכם ובכל נפשכם.

זהו גם הטעם לכך שבפרשה הראשונה דקריאת שמע נאמר על תורה (ושננתם) לפני מצות (ויקשרתם) ואלו בפרשה שניה דקריאת שמע מזכרים המצות (ויקשרתם) תחלה לפני 'ולמדתם גו' - כי מצד ענין ההמשכה מלמעלה 'תלמוד גדול' אבל מצד עבודה שמלמטה 'מעשה גדול'.

ועל פי זה מובן מדוע הענין דשכר וענש נאמר דוקא בפרשה השנייה דקריאת שמע: כאשר אוחזים בדרך של ראיית אלקות, מקימים מצות מפני צווי הקדוש ברוך הוא (גם ללא קבלת שכר על קיימן וללא ענש על עברה), מה שאין פן במצב של 'עקב', כשצריך להשפיע שיהיה 'תשמעונו גו' ושמרתם ועשיתם אתם' מצד האדם, בהכרח להזכיר לאדם את הענין של שכר וענש כדי לעורר אותו.

ובפרט שהסדר בקיום המצות - מצד האדם - הוא מדרגא לדרגא נעלית יותר ב'שלא לשמה' ורק לאחר כמה וכמה דרגות אלו הוא מגיע ל'לשמה' - כפי שהרמב"ם מאריך בזה (ראה תשובה פ"י שם ה"ה): כשמלמדין את הקטנים כו'.

אוצרות גאוני הדורות

שמחליכה לבד נברא גם פן מלאך טוב, והוא מביא אותו אחר כך ללמד, ויזכה אחר כך להיות הולך ועושה.

והנה ההליכה לבד מקנה בשם 'מצוה קלה', וזה שמגלה רש"י בפרוש הפסוק והיה עקב תשמעו, פרוש אם תשמרו רק בחינת 'עקב' רומז להולך לבית המדרש, וזה שפרש רש"י 'שאדם דש בעקביו' רומז להולך, על ידי זה תזכו לכל הבטחות שבפסוק.

בהולכי בית המדרש, הולך ואינו עושה שכר הלכה בידו, וצריך להבין מהו הלשון 'שכר', והלא איתא במשנה (שם פ"א מ"ג) 'אל תהי כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס', ואם תצדק מה תפעל לו.

אך הענין הוא כך, והנה איתא בכל הספרים על מה שאיתא במשנה (שם פ"ד מ"ב) 'שכר מצוה מצוה', שהמצוה שאדם עושה נברא ממנה מלאך טוב, והוא ממשיך את האדם שבראו לעשות עוד מצוה, והוא הענין 'מצוה גוררת מצוה' (שם), ועל זה מרמזה המשנה 'הולך ואינו עושה שכר הלכה בידו', פרוש שהמשנה מגלה לנו

והיה עקב תשמעונו את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אליהם לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ו יב)

ברכת יוסף

רבי יוסף צבי הלוי ב"ר אליהו וצ"ל

סגלת ההליכה למצוה

פרש רש"י אם המצות קלות שאדם דש בעקביו תשמעונו וכו'. וצריך להבין מהו הלשון 'שאדם דש בעקביו'.

אך נוכל לומר על פי פשוט, והנה איתא במשנה אבות (פ"ה מ"ד) 'ארבע מדות

וַעֲשִׂיתֶם אִתְּם וְשֹׁמֵר ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם. כְּלוּמָר, אִם "תִּשְׁמְעוּן", וְתִקְיְמוּ אֶת הַמִּצְוֹת כְּאֲשֶׁר זֶה בִּיכְלֻתְכֶם, הִרִי שִׂיחֻשׁב לָכֶם כְּאִלּוּ קִיַּמְתֶּם אוֹתָם תָּמִיד, גַּם בְּזִמְנִים שְׁלֹא קִיַּמְתֶּם אוֹתָם מִחֲמַת אָנֹס, וְתִקְבְּלוּ עַל כָּךְ שְׂכָר. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וְשֹׁמֵר ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם (ו' יב)

גְּבֻעַת פִּנְחָס

רבי פינחס ביליצר זצ"ל

שְׂכָר בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּזִכּוֹת הָאָבוֹת

וּלְכַאוֹרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק אִם יִשְׁמְעוּ אֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְיִשְׁמְרוּ וְיַעֲשׂוּ אוֹתָם, לְמַה צְרִיכִים לְבְרִית וְהַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.

וְנִרְאָה לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי עַל פִּי פִשְׁטוֹת, דִּהְיָה בְּפִרְשַׁת וְאַתְחַנֵּן (ו' יא) מִסִּים 'וְשִׁמְרָת אֶת הַמִּצְוָה וְגו' אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם', וּפִרְשׁ רַש"י הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם, וְלִמְחֹר לַעֲוֹלָם הַבָּא לִטַּל שְׂכָרָם.

וְאִם כֵּן יִדְאָגוּ יִשְׂרָאֵל אִם שְׂכָר מִצְוָה בְּהָאֵל עֲלֵמָא לִיכָא מַה זָאכֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה, עַל כֵּן אָמַר שָׂאֵל תִּדְאָגוּ, אֲלֵא וְהִיא **עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְגו'**, הַגֵּם שֶׁשְׂכָר מִצְוָה בְּהָאֵל עֲלֵמָא לִיכָא, מִכָּל מְקוֹם תִּתְעַנְּגוּ מִטוֹב עוֹלָם הַזֶּה, כִּי יִשְׁמַר לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם, דִּהְיָנוּ זְכוֹת אָבוֹת יַעֲמִד לָכֶם אֲשֶׁר בְּעִבּוּרֵי תִתְעַנְּגוּ עַל רֵב טוֹב בְּהָאֵל עֲלֵמָא.

וְנִשְׁל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם הָאֵל מִפְּנֵיךְ מַעֲשֵׂה מַעַט (ו' כב)

אֲפִיקֵי מִים

רבי יוסף מאיר משה טייטלבוך זצ"ל

שְׁלִיטַת הַחַיּוֹת בְּבִנְיָ אָדָם כְּשֶׁסָּר צֶלֶם אֱלֹקִים מִפְּנֵיהֶם

פִּרְשׁ רַש"י וְהָאֵל כְּשֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם אֵינֶם צְרִיכִים לִירָא מַחֲיוֹת, אֲלֵא גְלוּי לְפָנָיו שְׁעִתִּידִים לְחֻטָּא. וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק תִּבְת 'מִפְּנֵיךְ', וְהָיָה לִיָּה לְמִימַר 'וְנִשְׁל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם מִפְּנֵיךְ כו', פִּשְׁטֵיטָא מִפְּנֵיךְ, אוֹ יֵאמַר מִפְּנֵיךְ.

וְאִפְשָׁר בַּס"ד עַל דְּרָךְ נִכּוֹן, עַל דְּרָךְ שְׁפִירָא אַח"כ הֵ"ק בְּסִפְרוֹ שֵׁם מְשֻׁמָּאֵל, 'יֵשָׁא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֹּׁם לְךָ שְׁלוֹם' (במדבר ו' כו), דְּבִזְהֵר הַקְדוּשׁ (ח"א עא) הִקְשָׁה דְּכִתִּיב (בראשית ט ב) 'וּמִוִּרְאֵכֶם וְחִתְכֶּם יִהְיֶה עַל פְּנֵי חֵית הַשָּׂדֶה', וְאִיךְ נִמְצָא כְּזֹאת שְׁחִית הָאָרֶץ טִרְפוּ בְּנֵי אָדָם. וְתִרְץ דָּאֵם הָאָדָם

הַתּוֹס' (קִידוּשִׁין שֵׁם, ד"ה חֲלָה) תִּרְצוּ, שְׂעֶבֶד עֲבָרִי גּוֹפּוֹ קִנּוּי לְאִדּוֹנוֹ, וְכִאֲשֶׁר חֲלָה, בְּרִשּׁוֹתוֹ חֲלָה. אֲכָל שְׂכִיר, שְׂאִין גּוֹפּוֹ קִנּוּי, מְקַבֵּל שְׂכָר רַק כְּפִי עֲבוּדָתוֹ. וּמִהֲר"ם מְרוֹטִנְבוּרֵג (הִבְיָאוּ הָרָא"ש ב"מ פ"ו ס"ו ו') תִּרְץ, 'הַעֲמִיד מִמּוֹן עַל חֻזְקָתוֹ'. הִנּוּ, הַעֲבֵד שְׂעֶבֶד קִבֵּל אֶת שְׂכָרוֹ בְּשִׁעָה שְׁנִקְנָה לְעֵבֶד, אִין צְרִיךְ לְהַחֲזִיר אֶת מַה שֶּׁהִחֲסִיר. מַה שְׂאִין כֵּן הַפּוֹעֵל שְׂעֵדִין לֹא קִבֵּל אֶת שְׂכָרוֹ, מְקַבֵּל רַק כְּפִי עֲבוּדָתוֹ.

הָרָא"ש (שם) תִּרְץ, שְׂעֶבֶד עֲבָרִי, יֵשׁ לְהַעֲמִיד שְׂבִתְחִלָּה חֲלָה וְאַח"כ קִבֵּלוּ בַּעַל הַבֵּית לְעִבּוּדָהּ, וְאִם כֵּן מִסְתַּמָּא מִחַל לוֹ עַל הַזְּמַן שְׁלֹא עֲבַד. אֲכָל שְׂכִיר שֶׁהִתְחִיל לְעֵבֶד וְלֵאחֲרָה מִכֵּן חֲלָה, אִין הוֹכְחָה שְׂבִעַל הַבֵּית מִחַל לוֹ עַל מַה שְׁלֹא עֲבַד. וְהִרְיֵט"א (כ"מ עו.) תִּרְץ, שְׂעֶבֶד עֲבָרִי הַשְׂעֶבֶד לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מְלָאכָת בַּעַל הַבֵּית, וְהִרִי עֲשָׂה מַה שְׂבִיכְלָתוֹ לַעֲשׂוֹת, וְאִם נֶאֱנָס וְחֲלָה, הִרִי שְׂבִעַל הַבֵּית הַפְּסִיד. מַה שְׂאִין כֵּן שְׂכִיר, שְׁנִשְׁכַּר לְמִלְאכָה מִסִּימָת, הִרִי שְׂמִקְבֵּל רַק עַל מַה שֶּׁעָשָׂה, אִף שְׂבָאֲנָס לֹא יָכוֹל הִיָּה לְהַשְׁלִים אֶת מְלָאכָתוֹ.

וְזֶהוּ שְׂאֵמַר הַכְּתוּב "וְשִׁמְרָת אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים", נִרְמָז בְּזֶה תִּרְוִץ הִרְיֵט"א, שְׂעֶבֶד עֲבָרִי הַשְׂעֶבֶד לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מְלָאכָת בַּעַל הַבֵּית, וְלִכְּן אִינוּ חִיב לְהַשְׁלִים אֶת מַה שֶּׁהִחֲסִיר מִחֲמַת אָנֹס. וְגַם עִם יִשְׂרָאֵל מִשְׁעֶבְדִּים לְהִרְבָּה מִצְוֹת, לְחֻקִּים וּלְמִשְׁפָּטִים. "אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה", הוּא ה', וּבְזֶה נִרְמָז תִּרְוִץ הַתּוֹס', שְׁעַם יִשְׂרָאֵל קִנּוּיִים וּמִשְׁעֶבְדִּים לֵה', וְלִכְּן אִם לֹא קִיַּמּוּ אֶת הַמִּצְוֹת בְּאָנֹס, כְּגוֹן מִחֲמַת יִסּוּרִים, הִרִי שְׂאִינֶם חִיבִים לְהַשְׁלִים זֹאת, וּמִגִּיעַ לָהֶם שְׂכָר עַל זֶה.

אֲמָנָם, לְסִבְרַת מִהֲר"ם, הִרִי שְׂדִין יִשְׂרָאֵל כְּדִין 'פּוֹעֵל', וְזֹאת עַל פִּי מַה שְׂדִירָשָׁה הַגָּמ' בְּעִרְוִבִין (כב) אֶת הַפְּסוּק "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם", וְלִמְחֹר לְקִבֵּל שְׂכָרָם. וְאִם כֵּן עִם יִשְׂרָאֵל שְׂעֵדִין לֹא קִבֵּלוּ אֶת שְׂכָרָם, דִּינָם כְּפּוֹעֵל שְׂמִקְבֵּל שְׂכָר רַק עַל מַה שְׂעֶבֶד בְּפִעַל. וְעַ"ז נִוְכַל לְתִרְץ כְּדִבְרֵי הָרָא"ש, שֶׁהִסְבִּיחַ שְׂשִׁכִיר מְקַבֵּל רַק עַל מַה שְׂעֶבֶד, הוּא בְּגִלָּל שֶׁהִחֲלִי הִיָּה בְּסוּפּוֹ, וְאִין הוֹכְחָה שְׂמִחַל עַל מַה שְׁלֹא עָשָׂה, מַה שְׂאִין כֵּן בְּעֵבֶד עֲבָרִי, שְׂבִתְחִלָּה חֲלָה וְאַח"כ קִבֵּלוּ בַּעַל הַבֵּית לְעִבּוּדָהּ, מִסְתַּמָּא מִחַל עַל הַזְּמַן שְׁלֹא עֲבַד. וְלִפִּי זֶה, אִם לֵאחֲרָה שִׁיעֲבַר הָאָנֹס, יִקְיְמוּ יִשְׂרָאֵל מִצְוֹת, הִרִי שִׁיקְבְּלוּ שְׂכָר גַּם עַל הַזְּמַן שְׁלֹא יָכְלוּ לְקִיַּמָּם.

וְזֶהוּ שְׂאֵמַר הַפְּסוּק "וְהִיָּה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתָם

בֵּית יַעֲקֹב

רבי יעקב הכהן טראב זצ"ל

הַתְּבוּנָנוֹת בְּסוּף עֲשִׂית הַמִּצְוָה

אִפְשָׁר לומר בְּדִרְךָ מוֹסֵר בְּהַקְדִּים מַה שְׂכֵתֵב הָרֵב מְרַפָּא לַעֲצֵם ו"ל עַל פְּסוּק (קהלת ז ח) 'טוֹב אַחֲרִית דְּכָר מִרְאשִׁיתוֹ', דִּהְיָה הַמִּצְוָה בְּתַחֲלָה כְּשִׁיבּוֹא הָאָדָם לַעֲשׂוֹתָהּ הוּא סוֹבֵל צַעַר וְיִסּוּרִין הִרְבָּה, אֲכָל לְבִסּוּף הוּא שְׂמַח הִרְבָּה, כְּמוֹ שְׂאֵמַר דְּוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תהלים קיט קסב) 'שֵׁשׁ אֲנִי וְכו', כְּמוֹצֵא שְׁלָל רֵב', וְלִהְפֹךְ בְּעִבְרָה תַּחֲלָתָהּ הוּא מוֹצֵא נַחַת רוּחַ וְהַנָּאָה, אֲכָל לְבִסּוּף הוּא מְצֻטַּעַר הִרְבָּה.

וְלִכְּן תָּמִיד יְבִיט הָאָדָם בְּסוּף, כְּשִׁבָּא לַעֲשׂוֹת מִצְוָה אֲפִלוּ שְׂתַחֲלָתָה צַעַר, יְבִיט בְּסוּפָה שְׂמוֹצֵא נַחַת רוּחַ. וְכֵן בְּעִבְרָה אֲפִלוּ שְׂרֹאָה נַחַת רוּחַ בְּתַחֲלָה, יְבִיט בְּסוּפָה שִׁיָּצֵא לוֹ צַעַר, וְעַל יְדֵי זֶה יִמְנַע מִן הַעֲבָרָה וְיַעֲשֶׂה מִצְוָה, יַעֲיֵן שֵׁם.

וְזֶה שְׂאֵמַר וְהִיָּה עֵקֶב, לְשׁוֹן סוּף, רָצָה לומר כְּשִׁתְּרָאוּ תָּמִיד בְּסוּף הַמִּצְוָה תִּרְאוּ שֶׁהוּא נַחַת רוּחַ, וְהַעֲבָרָה סוּפָה צַעַר, אֲזִי תִשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתָם וְעֲשִׂיתָם, וְשִׁמְרָתָם' כְּגַדֵּר לֹא תַעֲשֶׂה, 'וְעֲשִׂיתָם' כְּגַדֵּר מִצְוֹת עֲשֶׂה, הַכֹּל תְּלוּי כְּשִׁתְּרָאוּ סוּף הַדְּבָר.

רַבִּי עֲזַרְיָא ב"ר יִשְׁעִיָּה עֲטִיָּיָה זצ"ל

(פֶּתַח יֵד, יְשִׁיבַת אֱלֹהֵי חוֹלוֹן)

אִם עִם יִשְׂרָאֵל יִקְיְמוּ מִצְוֹת יִקְבְּלוּ שְׂכָר גַּם עַל זְמַן שְׁלֹא קִיַּמּוּ מִחֲמַת אָנֹס

נִרְאָה לְכַאֵר אֶת סְמִיכוֹת פִּרְשַׁת 'עֵקֶב' הַפּוֹתַחַת בְּפְסוּק "וְהִיָּה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְגו', לְפִרְשַׁת 'וְאַתְחַנֵּן', הַמְסַתִּימָת בְּפְסוּק "וְשִׁמְרָתָה אֶת הַמִּצְוָה וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" (דברים ז, יא), בְּהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַגָּמ' בְּקִדּוּשִׁין (יז), שְׂאִם עֲבַד עֲבָרִי חֲלָה בְּמִשְׁךְ תְּקוּפָה שֶׁל פְּחוֹת מֵאַרְבַּע שָׁנִים, אִינוּ חִיב לְהַשְׁלִים אֶת מַה שְׁלֹא עֲבַד בְּתִקּוּפָה זֹו, וּמִצְטַרְפָּת תְּקוּפַת חֲלִיו לְמִנִּין שֵׁשׁ שָׁנִים, וְיוֹצֵא בְּשִׁנָּה הַשְּׁבִיעִית. אֲמָנָם, לְגַבִּי שְׂכִיר, מְבַאֵר בְּגַמ' ב"מ (עו.), שְׂאִם נֶאֱנָס וְלֹא הַשְׁלִים אֶת מְלָאכָתוֹ, נֹתֵן לוֹ בַּעַל הַבֵּית כְּפִי מַה שְׂעֶבֶד.

וְהַקְשׁוּ הָרֵאשׁוֹנִים, מַה הִּתְבַּדֵּל בֵּין עֲבֵד לְשְׂכִיר, וּמִדּוּעַ אִין הַעֲבֵד צְרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת זְמַן הַעֲבּוּדָה שְׁלֹא עֲבַד בוֹ, וְנִחְשָׁב כְּאִלּוּ עֲבַד כְּזֶמֶן זֶה, וְאִלּוּ הַשְּׂכִיר אִינוּ מְקַבֵּל שְׂכָר עַל הַזְּמַן שְׁלֹא עֲבַד.

נפלאות עשרת הדברות

וימתו ה' אלי את שני לוחות האבנים כתבים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל (ט)

מגלה צפונות

רבי אליהו הכהן זצ"ל

כתב הלוחות היה מרחף באויר

יש להבין אמרו 'ועליהם', דהנה ליה למימר 'כתובים באצבע אלהים ככל הדברים'. ועוד מאי 'ככל' בכף הדמיון, דהנה ליה למימר 'כל הדברים'.

אמנם הפונה, ידוע שאדם שאומר דברים וכוותבם, נראים הדברים שדבר על הכתיבה, אבל אין נראים הדברים באויר, כי אין בהם ממש. אף הפלא הגדול שבפלאות פאמור כתבים באצבע אלהים, שאחר שכתב בהן היו הדברים מרחפות באויר על האבנים, וזהו ועליהם ככל הדברים, כלומר ככל הדברים הנכתבים על הלוחות היו מרחפות עליהם באויר.

והכונה בזה לרמוז על תורה שבעל פה הבא על תורה שבכתב, ונחשב כדברים עצמם של הלוחות, כי השמי תורות תורה אחת היא, וחדא חשבינן להו, בבחינת איש ואשתו שהם לבשר אחד. **עוד** רמז, אחר היות פורחות על הלוחות כדברים הנכתבים בהן, לרמוז שעתידין לשבר, וכתיבה זו שבאויר מוכנה לפתח בלוחות שניות.

שתי דברות הראשונות היו מרחפות

על כל עשרה הדברות

עוד נראה שאנכי 'ולא יהיה לך' ששמעו מפי הבורה היו מרחפות על כל דבור ודבור שכתוב בלוחות, לומר שהמודה בעבודה זרה כאלו כופר בכל התורה כלה הכלולים בלוחות, ועליהם מרחפות ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש, דהינו 'אנכי' 'ולא יהיה לך' שדבר ה', דשאר דברות שמעו מפי משה.

תנופה חיים

רבי חיים פאלאגי זצ"ל

כל תרג"ג המצות רמוזים בעשרת הדברות

יובן על מה שכתב רב סעדיה גאון, והביאו רש"י סדר משפטים (שמות כד יב), דבעשרת הדברות הם רמוזים כל התרג"ג מצוות, יעני שם. וזה שאמר את שני לוחות, ועליהם דהם הלוחות, שם היו

בית פינחס

רבי פינחס חיים הורוויץ זצ"ל

התמרמרות בלב בעת עשית העברה

יש לפרש על פי מה שכתבתי בפתחא זוטא (נדה תנינא, סי' קצ, סוף ס"ק יג), מאמרם (יומא לו:) אמר משה לפני הקב"ה בשעה שישאל חוטאין ועושים תשובה עשה להם זדונות כשגגות עכ"ל, דכל ישראל באשר ח"ו יגבר עליהם היצר ועושין עברה, אז בשעת עשית העברה יכה לבו בקרבו, כי גם אז ידע בנפשו כי רע וקר עובו את ד', וזה 'חוטאין' ובאותו שעה גם 'עושין תשובה', יעני שם באריכות.

ושוב מצאתי כן בספר לקוטי בן חבר (ח"ד דף טו) בשם הרמ"ע בפעשה מאמרות, ופרש בזה הפסוק (במדבר כג כא) 'לא הביט און ביצעקב', שגם בשעה שעושה ח"ו עול ועמל, גם כן 'ה' אלקיו עמו'. וזה שהמליץ עלינו משה רבנו ע"ה אפלו כשהייתם ממרים, גם כן היה עם ה', כמו 'לא הביט און ביצעקב כי ה' אלקיו עמו' כנ"ל.

זכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו (ט כז)

עיר שושן

רבי אליעזר ליפמן שטיין זצ"ל

מניעת הבטה לרעה מחמת זכירת האבות

המליץ הנאמן בהיותו מבקש שהקב"ה ימחל ואל יפן אל חטאתם, לא היה לו להגדיל כל כך לאמר 'אל רשעם ואל חטאתם'.

אכן כך היה אומר, הנה זכירת האבות הקדושים יש בהם ב' בחינות, בחינה לטובה, וגם בחינה לרעה, בחינה לטובה הוא מוכן מאליו, בזכותם ייטיב לנו השי"ת. **אמנם** גם בחינה לרעה, לאמר כי גדלה חטאתם מאד עד כי גדול מנשא, יען אם מראש צורים יראנו, אבותם הקדושים, והיה בהם כח מולידים, וטבעם ממקום קדוש יתהלך, והם הפכו לרעה, חטאתם כי גדלה מאד.

על זה אמר המליץ הישר זכר לעבדיך לאברהם, אף ואל תפן, רצוה, הזכירה בקדשת האבות אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו לפי בחינה האמור, ויהיה גדול עונם מנשא, חלילה לך מעשות כדבר הזה, רק בקשתי שתזכר זכותם, והוא יפדה אותם מכל עונותיהם וסלחת להם. (דרוש ג)

צדיק ויש עליו צלם אלקים אז יראים החיות ממנו, אבל כשאין עושה רצונו של מקום, מסירים צלם אלקים ממנו ולא יראים. וזה הכונה 'ישא ה' פניו', הינו צלם אלקים שלו 'ישא אליך', ואז 'ישם לך שלום' מחית הארץ, אלו דברי קדשו. **והנה** כי כן מי גרם להם לישראל שלא תוכל כלותם מהר, על ידי עונותיהם, והפכת פניהם ענתה כם שאין להם צלם אלקים, וצריכים לירא מחית הארץ. וזה הכונה ונשל ה' אלקיך מפניך, בשביל פניך, שאין לך צלם אלקים, לכן צריך מעט מעט.

כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרו לעשות למען תחיו ורבותם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם (ח א)

זרע אברהם

רבי אברהם מימון זצ"ל

מחשבה טובה ה' מצרפה למעשה

יש לפרש את הפסוק בהקדים את הגמ' בקדושין (מ), 'מחשבה טובה (ה) מצרפה למעשה, שנאמר "אז נדברו יראי ה' איש את רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו" (מלאכי ג, טז), מהו "ולחשבי שמו", אמר רב אסי, אפלו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאלו עשה'.

עוד יש להקדים, את פירוש רש"י על הפסוק "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לו, יא), 'היה ממתין ומצפה מתי יבוא, וכן "שמר אמנים" (ישעיהו כו, ב), וכן "לא תשמור על חטאתי" (איוב יד טז), לא תמתין'.

מעשה, יש לפרש את הכתוב "כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרו", כלומר, תחפה ותצפה לקיים את המצוה, ואע"פ שהיא לא באה לידיך, ועל ידי זה "לעשות", שהרי 'מחשבה טובה (ה) מצרפה למעשה', ונחשב לך כאלו עשית אותה בפעל.

וכך גם יש לפרש את הכתוב "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם" (דברים יז, יב), שעל ידי שתצפו לקיים את המצוות, זה יחשב לכם כאלו עשיתם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם ה' (ט טז)

רמזים ככל הדברים אשר דבר ה', דתרינג
מצות נאמרו בסיני.

שארית יהודה

רבי שמואל זנוויל חיים טוהרר זצ"ל

כתיבת מ"ם וסמ"ך בעשרת הדברות
בדרך נס

עין באור החיים הקדוש מה שדקדק
בלשון וצליהם אין מוכן לכאורה.
ונראה לי לפרש גם כן על פי מה שאמרו
רז"ל (שבת קד.), דמ"ם וסמ"ך שפלווחות
בנס היו עומדין, כיון שהם נחקקים באמצע,

נמצא דמ"ם סתומה וסמ"ך שפועשרת
הדברות היו בנס, דלא נפל מה שבאמצעו.

יש לומר שזה נרמז גם כן בתורה כמה
שאמר כתבים באצבע אלקים, והינו
כמו פרש האור החיים הקדוש דעל ידי
אצבע אלקים שנתן אצבעו על הלוחות
נחקק באמצע, וגמר אמר וצליהם, הינו
מה שנשארו על הלוחות כנ"ל, ככל הדברים
אשר דבר ה' עמכם, הינו כל העשרת
הדברות בשלמות, ואף מ"ם וסמ"ך שבהם
נשארו עליהם בשלמותן ולא נפל מהם
תוכם, כי נשארו עליהם בנס כמאמר רז"ל
הנ"ל, ומדקדק יפה מלת וצליהם וכן נ"ל.

פתשן הדת - בפלים לתושיה

רבי יצחק אליהו לנדא זצ"ל

רמיזת כל פרושי עשרת הדברות בצורה
אותותיהם

והכונה כפי המבאר בספרי אמת, דבעת
שאמר ה' עשרת הדברים הודיעם
ברוח הקדש להבין בכל מאמר כל עניני
נגלה ונסתר הפלולים בו, ובכתב שפלווחות
היו נרמזין כל אלה בצורת האותיות ובתגין.
זהו כתבים באצבע אלקים, וצליהם מרמז
ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר, כל
פרטי הענינים בנגלה ונסתר.

מעשי צדיקים

שמלתך לא בלתה מעליך ונגלך לא בצקה (ח ד)
ספר יהודי שזכה לשמש כרופא של רבי
משה פינשטיין זצ"ל, שפעם נתנהו
אצל רבי משה איזה גדול ברך, והרופא
אבחן כי הגדול מגיע מחמת זעה וכדאי
שהרב יחליף את אנפילאטיו מספר
פעמים ביום, אמר לו רבי משה, מעולם
איני מזיע, ובגדי לעולם נקיים כחדשים.
דע כי לולי הרבנית שאמרה כי ללבש
בשבת פראק של יום חל זה לא
כבוד שבת, גם לא הייתי צריך להחליף
הפראק. וכן ספר הרב שמואל מוזסון
ששמשו במחנה סטאטען איילאנד, וראה
שבגדיו מעולם לא הזיעו. (דרכי משה)

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (ח י)

במהלך שמחה בה השתתף רבי פנחס
הירשפרונג זצ"ל, הוא פגש במקום
ראש ישיבה שלא זכה להמנות על
החסידים ושוחח עמו בדברי תורה, במהלך
השיחה הבחין רבי פנחס כי בן שיחו
אינו מחבב את החסידים ודברי תורתם
ופנה אליו בשאלה, האם ידוע לו מה
המקור לדיו שצריך לשבת בברכת המזון,
אף ראש הישיבה לא זכר, ובקש מרבי
פנחס שיאמר לו.

אמר לו רבי פנחס, אומרים על כך רמז,
הרי בפסוק נאמר ואכלת ושבעת
וברכת, ודורשים ושב עת וברכת, תשב
בשעה שתברך. חידו ראש הישיבה ושאל,
מי הרבי החסידי שאמר ווארט זה,
ורבי פנחס השיב, יהודי בשם ר' משה
אלברט.

חשב ראש הישיבה שמדבר באיזה יהודי
חסידי, וחידו כמנצח שבאמת קלע
למטרה כי אמרה כזו מתאימה רק ליהודי
הנמנה על החסידים, לחלק מלת ושבעת'
לשתי מלים "שב עת".

אחר כמה רגעים אמר לו רבי פנחס,
אנא יעין כבודו במסכת ברכות (נא:
תוספות ד"ה והלכתא) שכתבו 'בכולהו יושב
ומברך, לפי שברכת המזון דאורייתא
החמירו בה להיות יושב ומברך שהרי
עשרה דברים נאמרו בו, מה שאין כן
בשאר ברכות, והוא נוסטריקון ואכלת
ושבעת', שב עת וברכת לברכת המזון,
מפי רבי משה אלברט'. (המאור שנה עה
חוברת א)

כתב בספר חסידים, מעשה באדם שמת
כמה שנים לפני זמנו, ואחר למעלה
משנים עשר חדש נתגלה בחלום לאחד
מקרוביו, שאל לו איך אתה נוהג בעולם
שאתה שם, אמר לו בכל יום דנים אותי
על שלא הייתי מדקדק לברך ברכת
המוציא ברכת הפרות וברכת המזון בכונת
הלב, ואומרים לי להנאתך נתפוננת.

נדדעזע אותו מקרב מעמק הדיו ושאל,
הלא אמרו חז"ל (עדות ב י) כי
אין משפט לרשעים למעלה משנים עשר
חדש, וכבר עברו עליך יותר מי"ב חדש
ועדין דנים אותך, אמר לו, אין דנים
אותי בפרענות חזקה כמו בשנים עשר
הראשונים. (ספר חסידים - סימן מו)

השמי לך פן תשפח וגו' ורם לבנה (ח יא-יד)
לאחר שהחציפו פורקי על ועמדו ובזהוה
בחוצות, והוא שתק ולא הגיב
כנגדם, שאלו את רבי משה פינשטיין
זצ"ל מדוע אינו מקפיד על כבוד התורה
שלו, ענה לדורשי טובתו, טוב יותר
שיתבעו אותי על שלא הקפדתי על כבוד
התורה, משיתבעו אותי על שהקפדתי
על כבוד עצמי. (דרכי משה)

ועתה ישראל מה ה' אלקיך טאל מעמך כי אם
ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאבה
אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך
(י יב)

הגיע יהודי אל הרה"ק הנעים אליעזר
מסקולען זיע"א, ובקש סגלה
לפרנסה, נתן בו הרבי את עיניו הקדושות
והבחין כי הלה זקוק לחזק גדול בעניני
יראת שמים, וצוה עליו שיאמר מדי יום
'פרשת היראה'.

סבר אותו אדם שמה הרבי לא הבין את
אשר אמר לו, או שמא נתחלף לו
פרשת היראה בפרשת המן, על כן חזר
ואמר, "רבי, בקשתי סגלה לפרנסה, לא
ליראה", אמר לו הרבי, בפסוק נאמר
(תהלים מא ה) 'טרף נתן ליראיו', מעתה
מצינו סגלה פשוטה לפרנסה, לא עצה
או ברכה, כי אם סגלה.

כל הרגיל באמירת פרשת היראה ובכזות
כך יקנה את היראה קנזן נצח, אזי
מאחר ונאמר שטרף נתן ליראיו, הקונה
יראת שמים במדה גדושה יזכה שהקב"ה
ימלא את ידו מידו הפתוחה והרחבה.
(נועם שיח סאנטוב)

ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד (י טז)

ספר רבי אליעזר פיש זצ"ל, בימים הנוראים של שנת תש"ו הייתי בעיר גראסווערדיין ובאותו הזמן שהה במקום הרה"ק רבי חיים מאיר מויזניץ זיע"א, בסעודת ערב יום כפור, פתח הרבי ודרש בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א על הכתוב 'ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד'.

דעו כי אם מלתם את ערלת לבבכם וערפכם, שאתם מקדשים ומטהרים עצמכם ומכניעים את החלק הרע של היצר הרע, אז 'לא תקשו עוד', לא תקשו קושיות על הקב"ה ולא תהרהרו אחר מדותיו ותברך.

הוא דרש זאת מחמת שבאותה תקופה התרופף כח האמונה אצל המון העם מחמת הצרות יגון ואנחה שסבלו בימי הזעם, בדבריו אלו רצה לחזק ידים רפות ובכפים כושלות ואמר, היום יש גזרה משמים שיש חלילה קושיות כלפי מעלה, זה מה שמבקשים בתפלה 'ותצילנו מכל גזרות קשות', שייציל אותנו מהגזרה הזאת של 'קשות', שמבקשים קושיות עליו יתברך. (אור חיינו על פי נועם סייח)

עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה (י יח)

בשנותיו האחרונות התגורר רבי דוד בהר"ן זצ"ל בשכונת שערי חסד, בבית בתו הרבנית פרידמן, שהתאלמנה בצעירותה מבעלה רבי משה פרידמן זצ"ל, מדי לילה היה רבי דוד משכים קום לאמירת תקון חצות, אחר עסק בתורה עד כשעה וחצי לפני זמן ותיקין, אז צעד לאטו פסיעה אחר פסיעה לעבר בית הכנסת הגר"א בשכונה, שם המשיך ללמד בחברותא עם אחד התלמידי חכמים החשובים בשכונה.

בתו שנהגה בו כבוד אב באפן מהדר ביותר, הקפידה אף היא לקום באשמרת הבקר להכין עבורו כוס קפה להחם את לבו, רבי דוד היה משיב בו את נפשו, ומזדרז לצעד לבית הכנסת.

באחד הלילות דקות אחדות אחר שהגיע רבי דוד לבית הכנסת וכבר החל ללמד עם החברותא, הוא פנה אליו

במפתיע ובקש את מחילתו על שהוא נאלץ פעת לעזבו ולשוב בדחפיות הביתה, כי שכח דבר מה.

בתחלה נסה החברותא לעצור בעדו, ביצעו כמה מאמץ וזמן תקח ממנו הדרך, אף רבי דוד היה החלטי בדעתו וקם ויצא, כששב לבית הכנסת כבר עמדו הצבור להתפלל, ולמרות שלא הספיק להשלים את חק למודו כמדי יום, נכרה על פניו ארשת של שביעות רצון.

החברותא שהכיר את הליכותיו של רבי דוד, ידע כי כל מעשיו מנהיגים בדקדוק על פי דעת תורה והלכה, והסתקרו לדעת איזה דבר חשוב יכול היה לגרום לרבי דוד לנטוש אותו כך באמצע הלמוד ולבטל את למודם הקבוע, אף רבי דוד סרב לפרט.

רק אחר הפצרות מרבות נענה ואמר, "בודאי ידוע לך כי כיום אני מתגורר בביתה של בתי האלמנה, היום שכתתי לשטף את הכוס בה שתיתי את הקפה לפני יציאתי מהבית, וחששתי כי עד שאשוב מתפלת שחרית, שארית הקפה תתיבש והדבר יקשה על בתי לשטפה, לכן חזרתי על עקבותי, לשטף את הכוס בעוד השארית רכה.

החברותא נדהם ותמה, הרי זו בתך והיא בודאי מוחלת לך על כך בלב שלם, אף רבי דוד בשלו, "אחרי הכל, היא אלמנה", והגם שכל רגע של בטול תורה אצל רבי דוד היה נורא, זמנו היה מדקדק ומחשב עד לאחת, העידו עליו מכיריו כי מיום עמדו על דעתו לא בוזז רגע אחד מזמנו שלא נצלו עד תום, אולם כדי לא להטריח אלמנה בצער כה מועט שאין ספק שלא הייתה מקפידה על כך, הקדיש קרוב לשעה. (אצותיהם אמלא)

ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם (יא יג)

ספר החסיד רבי חיים מנדל קוסטרומצקי זצ"ל הי"ד, אשר שמש כראש ישיבת קארלין בעיר העתיקה של ירושלים עיר הקדש עד שנהרג מפגזי הלגיון הירדני בימי המלחמה, כי באחת העירות מגלילות פינסק שמש ברבנות חסיד בשם רבי נח שהגיע לזקנה מפלגת, שעוד זכה להכיר את הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א והיה איש אמיד.

הבית אהרן מקארלין זיע"א שמע אודותיו וחפץ להכירו, וכשהזדמן לעירה קרובה, הוא נסע אליו והגיע לביתו, כי מפאת גילו המפלג שהיה אז בן מאה ושש עשרה שנה היה יושב אהל וכבר לא היה בכחו לצאת את ביתו, והם שוחחו ביניהם על כל מיני ענינים וזכרונות.

לאחר מכן בקש הרבי שיתן לו סכום מסים לצדקה, עבור מצות פדיון שבויים שבה הוא עוסק כרגע, אמר לו רבי נח, אם תתפללו תפלה כזו כפי שסבכם רבי אהרן הגדול היה מתפלל, אתן לכם כסף וגם אעניק סכום גדול למי שיוביל אותי לבית המדרש לשמע את תפלתכם.

רבי נח המשיך וספר כי הוא הזדמן ליריד שהתקיים בעיר זעלעווע ביזם ששי ערב שבת קדש וגם רבי אהרן הגדול שהיה אז בעירה זו, ובשעות המאחרות של יום הששי, עדיו רב העסקים של היהודים ביריד היו פתוחים כרגיל.

משבאו ואמרו לרבי אהרן שרבי העסקים של היהודים ביריד עדיו פתוחים, הוא לבש את בגדי השבת שלו ויצא למקום היריד, נעמד באמצע השוק, והתחיל לומר פרק ק"ז שבתהלים 'הודו לה' כי טוב' וגו', בקול רם בוקע רקיעים כדרךכו.

כשהגיע לפסוק 'ומארכות קבצם ממזרח וממערב מצפון ומיזם', הסתובב לארבע פנות העולם והראה באצבעו אל כל צד וצד, מיד נפל פחד ה' על כלם ובכירי התחוללה מהומה גדולה, עד שכל היהודים הפסיקו מסחרם והזניחו את הסחורה על מקומה, והתקבצו ונעמדו סביב הרבי, כלם געו בבכי עצומה וגם אני בכיתי, אבל לא הבנתי על מה ולמה בכיתי.

לאחר זמן ראיתי פעם נוספת את רבי אהרן הגדול בעיר הורודנא, שמעתי את תפלתו שם בבית המדרש וגם אז געיתי בבכי עצומה, ואם תשאלוני למה בכיתי, אינני יודע, אם גם אתם תתפללו תפלה כזו, אתן לכם כסף". (מאורי אש)

סוחר אמיד היה החסיד רבי נתן יהושע ממלאווא, וטרדות מסחרו שטפוהו עד שהיה מתפלל ביחידות, כדי לחסוך זמן.

כמה פעמים מזכיר אביי במסכתא זו, אם תראה שכונתי נכון, תוכל להקיש מכך על ידיעותי בשאר המסכתות.

הצעת פשרה זו מצאה חן בעיני הילד, הוא הצביע על מסכתא מסימת, ותוך דקות ספורות קבל תשובה מהרב, הילד ביד גמרא זו, ונוכח בצדקתו של הרב מבריסק. (לב ישראל)

ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכנך ובקומך (יא יט)

כתב רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, ספר לי קרוב משפחה, שלפני שנים רבות הזדמן לו לבקר בארכיון של מפעל חסד וגמ"ח מרכזי בעיר צפת, כשעלעל בדפים הצהבים והישנים, צדו עיניו מסמך החתום על ידי דודי אח אבי רבי שלמה לוי גרוסמן ז"ל.

אותו רבי שלמה לוי שמש כממנה על ענייני היהדות והכשרות בכל אזור הגליל העליון, ראש פנה מטולה ויסוד המעלה, במסמך פונה ר' שלמה לוי אל הממנה על הגמ"ח בבקשה, וזהו תכן בקשתו.

הוא משמש כאחראי על ענייני הכשרות ושאר צרכי הדת בגליל העליון, ולפעמים מתעוררות אצלו שאלות בהלכה ועליו להתיעץ ולשמע את חות דעתו של **רבי משה קליערס** זצ"ל, רבה של טבריה.

לצדך כך קבל פרדה שעליה הוא רוכב ויורד את המורדות התלולים עד טבריה, ורבי שלמה לוי ממשיך את בקשתו וכותב, "כשאני רוכב על הפרדה שעות ארוכות אני מצוה לקיים 'ובלכתך בדרך', כדי לקיים מצוה זו אני מחזיק ביד אחת את המושכות, וביד השנייה אני אוזח גמרא ולומד בדרך.

בתקופה האחרונה נחלשתי וקשה לי להחזיק את הגמרא ביד, באתי בדברים עם נגר שמוכן להכין עבורי סטנדר שאוכל להעמידו על הפרדה, וכך יהיה אפשר להניח את הגמרא על הסטנדר ולהמשיך ברכיבה ללא הפרעה ללמודים, אך הנגר מבקש עבור הכנת הסטנדר לירה אחת, בקשתי היא לאשר לי הלוואה של לירה אחת, עבור הכנת הסטנדר. (לב ישראל)

והוא שקע בהרהורים, את ארוחת הבקר כבר לא אכל באותו יום ותחתיה הוא החל לצעד לארכו ולרחבו של בית המדרש, פניו בערו כאש וכל כלו היה בעולם אחר, צלל ושיט בים התלמוד, אחר קרוב לשעתיים נעמד על מקומו, קרא לבנו יהושע ואמר, כך וכך פעמים מזכר שמו של אביי בכל הש"ס.

לקח הילד יהושע עפרון ומחברת, נכנס לבית הכנסת והוציא מארון הספרים מסכת ברכות, והחל לדפדף דף אחר דף וציין כל פעם היכן שמזכיר אביי, כשסיים מסכת ברכות הוציא מסכת שבת, הילד לא התעצל ובמשך כמה שעות ישב וציין כל פעם שנתקל בשם אביי.

לאט לאט נצטברו על השלחן כמה מסכתות, השעות נקפו וכבר הגיע שעת בין הערבים סמוך למנחה, אז נכנס לבית הכנסת הרב מבריסק רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, כשהבחין הרב בילד היושב רכון על הגמרא וסביבו ערמה גדולה של גמרות, נגש אליו ובנימה של קפידה הביע תרעמת על סחיבת הגמרות.

בנימים ההם ש"ס היה יקר ערך, וכשנדיב לב תרם ש"ס שלם לבית הכנסת, היו עושים מעמד הכנסת ש"ס בתפיש ומחולות כמו שמכניסים ספר תורה חדש, כך שהקפדתו של השרף מבריסק היתה מובנת גם לילד.

הצטדק הילד בפני הרב וספר גופא דעובדא, בשעות הבקר שאל את אביו כמה פעמים מזכיר אביי בכל הש"ס, והאבא ענה לו כמה, וכעת הוא בודק אם המספר נכון. הרב מבריסק שאל מה המספר שנקב אביו, ולשמע התשובה התישב על מקומו ישב וחשב, אחר זמן קצר נגש לילד ואמר, אביך קלע אל השערה ואמר את הסכום המדויק.

הילד לא הביע התפעלות יתרה, חזר לעבודתו והוציא עוד גמרא מהארון, נגש אליו שוב הרב ושאל, הלא אמרתי לך שאביך צדק ולמה אתה ממשיך לחפש, ענה הילד תשובה חריפה ושובבה, "יש לי קל וחמר".

הרב הרים גבה והילד המשיך ואמר, אם לאבי לא האמנתי, מדוע שאאמין לרב. הרב מבריסק צבט לילד על לחייו, חיך ואמר, יש לי הצעה בשבילך, בחר איזה מסכתא שאתה רוצה ואני אגיד לך

ביום מן הימים נהפך עליו הגלגל והוא אבד את כספו, והוא מהר להזכיר את מצבו לפני רבו, הרה"ק **רבי יחיאל מאלכסנדר** זצ"ל.

אמר לו הרבי: "יש בידי סגלה לפרנסה, והיא תפלה בצבור", אחר הסביר, בתפלת עמידה יש י"ט ברכות, וכן בחזרת התפלה, ואמרו חז"ל (ברכות ג:) שהעונה אמן גדול מן המברך, הרי עוד י"ט, שלוש פעמים י"ט כמנין ז"ו.

קבל עליו רבי נתן יהושע מעתה להתפלל במנין, ולכונן בחזרת התפלה לענות אמן על כל ברכה, שב לעירו, והנה לקראתו נכרי שרגיל היה לסחור עמו והוא פנה אליו בשאלה, "מדוע אינך בא לסחור, יש לי ברכת דגים למכור".

הסוחר גמגם שהוא בא מהדרך וכעת אין עמו מעות, אף הלה ענה, "איני דחוק במעות, תשלם כאשר תמכר", מאותו עסק התחיל מסחרו משוגש מחדש, ומאותו היום הקפיד כל ימיו על תפלה במנין כדינה. (תפארת רבותינו אלכסנדר)

ושתתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם (יא יח)

סבי רבי אברהם אבלי קוסובסקי זצ"ל, שמש בקדוש כרבה של העירה ווילקוביסק ברוסיה, כשעלה לארץ ישראל התישב בירושלים, ותקופה ארוכה עלה בידו להתהלך בצנעה ובהסתתר ישב על התורה ועל העבודה יומם ולילה.

אבל כבר אמרו חז"ל (ערויין יג:) 'כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו', בהשגחה עליונה התגלגל מארץ שבגיניו עמד **רבי יהושע מקוטנא** זצ"ל בעל **זית רענן** על גדולתו ובקיאותו בכל מכמני התורה, והפציר בו לקבל עליו לכהן פאר פראב"ד בבית דינו.

ספור מדהים הממחיש את גדולתו בתורה ובקיאותו העצומה בכל הש"ס, שמעתי מדודי הרב יהושע קוסובסקי ז"ל מחבר סדרת ספרי הקונקורדנציה על הש"ס, רבי יהושע ספר שבהיותו כבן עשר נגש אל אביו רבי אברהם אבלי אחר תפלת שחרית, ושאל בתמימות כמה פעמים מזכר אביי בכל הש"ס.

פני הסבא רבי אברהם אבלי הרצינו,

פרשת עקב

הקדחת שהביאה את הישועה

רבות התייסרה האלמנה הכאובה במחשבות טורדניות: על מה ולמה עשתה כך. על משכבה בלילות, כשעיניה אינן נעצמות, מהרהרת הייתה שוב ושוב: האם צדקה בכך שנטלה על עצמה התחייבות כה גדולה, בעוד שאין לה כל דרך להשיג את התשלום? האם ראוי היה לה להבטיח, ואף לנקוב בתאריך יעד, על סכום כסף עצום, בשעה שפרנסתה בקושי מספקת למחיית משפחתה?!

שנים לא רבות חלפו מאז פטירת בעלה המנוח ע"ה. כשבעלה היה בחיים, עול הפרנסה הוטל על שכמו. עובד היה לפרנסתו במלאכה המכבדת את בעליה וכלכל את משפחתם הקטנה בכבוד. לא עשירים היו, אולם לחם לאכול ובגד ללבוש היה להם. מפעם לפעם היה הבעל גם משלשל כמה מטבעות לקופת החיסכון, שיהיו שמורים ליום סגריר או לעת שמחה, כשההוצאות גדולות יותר. משנפטר בעלה, נטלה היא על עצמה את עול פרנסת יתומיה. קשה הייתה עבודתה, ומלאכות מזדמנות רבות עשתה, כדי לכלכל את ילדיה עד כמה שידה משגת.

לאמכבר הגיעה בתה הבכירה לפרקה. נערה כלילת המעלות הייתה, צנועה וחסודה, מוכשרת ובעלת מידות טובות, וראויה להקים בית נאמן בישראל. גם האם וגם הבת נשאו בלבן משאלה אחת: להכניס לביתם חתן תלמיד חכם, בחור בראורין, אשר יאיר את אור התורה בביתם.

כל השדכנים שהתדפקו על דלתות הבית שמעו מפיה את אותה משאלת לב. אלא שבפי כולם הייתה אותה תשובה: בוודאי נשמח עד מאוד להציע לך שידוכים נאים ומפוארים, אך הדבר תלוי בנדוניה שתוכלו להעניק לחתן. אם רצונכם לזכות בחתן משכמו ומעלה, יהיה עליכם לתת לו נדוניה מכובדת, סכום כסף הגון, כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה באין מפריע.

כשמערה האלמנה מהו הסכום המקובל לתת בכגון דא - עשרות מטבעות זהב, בשעה שממטבע זהב אחד יכולה הייתה לחיות חודש ויותר - חשכו עיניה. תחילה פנתה אל קופת החיסכון שהותיר אחריה בעלה, קופה שלא נגעה בה מאז פטירתו. אולם כל המטבעות, הקטנים והגדולים, ששכבו בה מכוסים אבק, לא הגיעו גם יחד אפילו לשוויו של מטבע זהב אחד.

ניסתה האלמנה לברר על אפיקים נוספים להשגת הכסף, אולם באותם ימים עדיין לא 'איכשר דרא'. ארגוני חסד לעזרת יתומים

רבי ישראל, המגיד מקוז'ניץ זיע"א, מחלק סכומי כסף עצומים לצדקה, ובייחוד פתוחה ידו לצורכיהם של יתומים ואלמנות. שמועה זו הרנינה את ליבה, שכן ידעה מהוריה המנוחים כי המגיד מקוז'ניץ קרוב משפחה רחוק הוא להם, 'שלישי בשלישי' או כעין זה. אמרה האלמנה לליבה: אם המגיד תומך ביתומים ובאלמנות, על אחת כמה וכמה שייטיב ליתומים ולאלמנה שהם גם מבני משפחתו.

השאירה האלמנה את הבית בפיקוחה של בתה הכלה המהוללה, ולחשה באוזניה: "התפללי נא עליי, שתצלח נסיעתי ואזכה להשיג את הכסף שהבטחתי כנדונייתך". הנערה הנרגשת הזילה דמעות כמים, נענעה את ראשה בהסכמה, ומיהרה להכין מעט צידה לדרך עבור המסע.

כשעמדה האלמנה לפני המגיד מקוז'ניץ, פרצה בבכימר. בקושי הצליחה להציג את עצמה כקרובת משפחה ולספר את מצוקתה. רק לאחר דקות ארוכות עלה בידה לספר על מות בעלה, עמוד התווך של פרנסת הבית, ועל כך שביגיעה רבה ובצמצום גדול היא מצליחה בקושי לכלכל את עצמה ואת ילדיה היתומים. עתה הגיעה עת דודים, בתה הגדולה התארכה במזל טוב, ואין בידה לעמוד בהוצאות העצומות.

האזין המגיד מקוז'ניץ לדבריה של האלמנה, שהציגה את עצמה כקרובת משפחתו, ואמר לה: "איך קען דיר געבען א קדחת" (= יכול אני לתת לך קדחת). באותם ימים הייתה זו לשון של קללה, וכשרצו לומר על אדם שאין בידו אפילו שווה פרוטה, היו אומרים שיש לו קדחת.

הלומה מן הדברים ששמעה, נותרה האלמנה עומדת כאילו רגליה נטועות באדמה. או אז פנה אליה המגיד ואמר: הרי אמרת שקרובי משפחה אנחנו, ואם כן מן הראוי שתכנסי אל הרבנית ותקבלי את פניה.

יצאה האלמנה בפחי נפש מחדרו של הרבי. לא די שלא קיבלה את מבוקשה, והמגיד לא סייע לה במאומה, אלא שעוד זכתה, כביכול, לקללה תחת ברכה... בעוד היא גוררת את רגליה לעבר חדרה של הרבנית, שלח המגיד להודיע לרבנית שתכין לאורחת סעודה דשנה ממיטב המאכלים להשביע את נפשה, ואף תנהג בה יחס מיוחד וקרוב, כדרך שנוהגים בקרובי משפחה.

אף שהאלמנה הייתה רעבה מן הדרך הארוכה עד קוז'ניץ, כמעט שלא הייתה מסוגלת לאכול מן המאכלים שהוגשו לפניה. ישרה

ואלמנות, כדוגמת הארגונים החשובים הקיימים כיום, עדיין לא היו מצויים. העסקנים בעיירה שבה התגוררה השיבו את פניה ריקם. אמרו לה כי נכונים הם לסייע בהשגת בגדים וכלי בית לכשיקום הבית החדש, אולם אין בידם אפשרות להשיג סכומי כסף גדולים שכאלה.

האלמנה לא הסכימה לוותר על חלומה לזכות בחתן תלמיד חכם. אולם ככל שנקפו השבועות והחודשים, ושידוך ללא נדוניה מכובדת לא נראה באופק, נדמה היה לה כי חלומה הולך ונגזז. עד שפעם אחת לא הצליחה עוד לעצור בעד עצמה, והחליטה להתחייב גם על מה שאין בידה.

היה זה כאשר הגיע אליה שדכן ובפיו הצעה מכובדת עד מאוד: חתן טוב וכליל תפארת, שפרקו נאה ועדיף לגדולות. מפיו של השדכן שמעה האלמנה כי הסכום הנדרש לנדוניה עבור חתן זה עומד על שלושים מטבעות זהב. והיא, בהחלטה של רגע, הסכימה להתחייב על סכום זה, ואף לקבל על עצמה להחזיק את הזוג הצעיר על חשבונה במשך שנתיים ימים.

מאחר ששמה של בתה יצא לשם ולתהילה, והנה גם משפחתה מוסיפה ומתחייבת לנדוניה מכובדת כמנהג בעלי בתים חשובים, הסכים אף צד החתן להצעה. כבר באותו שבוע ישבו הצדדים ויאמרו לדבק טוב. כתבו וחתמו על התנאים, ואף קבעו מועד שעד אליו יהיה על האלמנה, אם הכלה, להעביר לצד החתן את סכום הכסף שהתחייבה עליו.

ענן של אושר ריחף מעל הבית, שמאז פטירת אבי המשפחה לא ידע שמחה וגיל. עתה עתידה הבת הגדולה להקים בית בישראל בסימן טוב ובמזל טוב. שמחה האם עד מאוד, תוך שהיא מנסה להדחיק מליבה את ההתחייבות הגדולה שנטלה על עצמה. אולם ככל שנקפו הימים, הבינה האלמנה כי 'אם אין אני לי מי לי', ואם אין ברצונה שהשידוך יתבטל, עליה להשיג את הכסף. אלא שכל דרך לכן נעלמה מעיניה.

עצובה הייתה האלמנה מאד. כל יום שחלף וקירב אותה אל המועד שבו עליה לשלוח את כספי הנדוניה לצד החתן, עורר בה מחשבות נוגות. שוב ושוב הייתה מהפכת בדעתה שמא טעות גורלית עשתה כשקיבלה על עצמה התחייבות זו, שהרי אם לא תעמוד בדיבורה, לא יהיה מנוס מצד החתן אלא לבטל את השידוך, רח"ל.

אלא שביום מן הימים שבה תקוותה והתעוררה. שמועה הגיעה לאוזניה כי הר"ק

ואילו אל האלמנה פנה המגיד בחיוך ואמר: "הנה לך ה'קדחת' שהבטחתי לך. סעי לביתך לחיים ולשלום, והשיאי את בתך בשעה טובה ומוצלחת, כשלא יחסר לך מאומה."

על הפסוק (דברים ז טו): **וְהָיָה ה' מִמָּוֶה כָּל חָלִי וְכָל מְדוּי מִצְרַיִם הָרְעִים אֲשֶׁר יִדְעַתָּה לֹא יִשְׁמָע בְּךָ וּנְתַתֶּם בְּכָל שְׁנֵאֵיךְ**, כתב הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדליקוב זצ"ל בספרו 'דגל מחנה אפרים': "הנה אחי הרב החסיד המפורסם ר' ברוך [ממעז'בוז] הקשה על הפסוק 'כל המחלה' וגו', איזה ענין חולי היה במצרים, וכי דם היה חולי למצרים או צפרדע ושאר מכות, והיה ראוי לומר 'כל מכה אשר שמת'.

אך זה לא קשה על פי הקדמה שאמר אא"ז [הבעל שם טוב] זלה"ה, דאין הקב"ה שולח יסורים על האדם אלא אם כן שולח עליו מקודם חולי מרה שחורה, וידוע מאמרם ז"ל (ב"מ קז: פ"ג מיני חולאים תלויים במרה כמנין מחלה, ועל דרך זה מבואר שפיר ענין 'מחלה' הכתוב בתורה, כי זה הוא תחילת כל חולי וכל מכה ויסורים כנ"ל.

אך בכאן דכתיב 'וכל מדוי מצרים' קשה, למה מכנה המכות בלשון 'מדוי', היה צודק יותר לאמר 'וכל מכות מצרים', גם תיבת 'אשר ידעת' נראה מיותר.

אך נבאר דהנה באמת הוא ענין אחד עם לשון 'מכה', דאיתא ברמז שם 'מכה', שפירוש 'מכה' היינו שכל המכות היו נמשכין מן 'כה' שהיא מדה עשירית, והיא היתה מכה למצרים כל עשר מכות. וידוע גם כן שכל המכות היו 'נגוף למצרים ורפוא לישראל' על דרך (שמות רב ט ז) ממכת דם נתעשרו בני ישראל, ועל ידי מכות חושך נתגלה להם כל המטמוניות של אוצרות מצרים, וכן כולם המכות עצמם היו טובות גדולות ותענוג גדול לישראל.

וזהו רמז הפסוק: וכל 'מדוי' אותיות 'מיד', היינו המכות כולם שהיו נמשכים מיד' שהיא עשירית שהיא 'כה' המרומז בשם מכה כנ"ל, 'אשר ידעת' לשון תענוג, היינו שהיה אצלך תענוג גדול, וכפי ההרגש תענוג שלך אתה יודע גודל מדויהם וצערם, וזהו 'לא ישימם בך ונתנם בכל שונאיך' ולך יהיה תענוג, והבן. ע"כ.

ואפשר לומר על זה הדרך שמדוי מצרים הרעים יתנם ה' בכל אויביו, כדי להביא תענוג ונחת לבני ישראל, וכשם שממכת דם נתעשרו בני ישראל שלקחו מהם ממון הרבה כדי שיוכלו לשתות מים והמכה תסור מהם, כך לדורות מכה הקב"ה את אויביו הגויים, כדי לפעול בכך 'נגוף ורפוא', שבעבור הרפואה יתנו ממון הרבה לישראל.

למען יראו כל גוי הארץ כי גדול ונורא שמו של בורא העולם. על ידי המופתים שנעשו בחצרו התגדל והתקדש שמו יתברך ברבים.

פעמים רבות אף צמחה מכך תועלת גדולה להצלת אחינו בני ישראל מיד הגויים שביקשו את נפשם ואת רכושם. אותם גויים רבים שנושעו בזכות ברכתו של המגיד היו נזהרים מאוד בכבודם של היהודים אשר ישבו תחת שלטונם, ולא היו מציקים להם כדרכם של פריצים רשעים. ידעו אותם פריצים כי את חייהם, או את חיי בני משפחותיהם, הם חבים לרב היהודי הקדוש, ונזהרו שלא לגרום לכך שתסור הברכה מעליהם.

חזיון נפרץ היה לראות אישים נכבדים ורמי מעלה, שאינם בני ברית, באים אל חדרו של המגיד מקוֹז'ניץ ושוטחים לפניו את בקשתם. הפעם הייתה זו פריצה, אשר שמו של בעלה העשיר נודע בשערים. היא המתניה עד שסיים המגיד את תפילתו, ומיד הוכנסה אל חדרו. משנכנסה, החלה מייללת וזועקת בבכי.

"ראבין יקר וקדוש", אמרה הפריצה, "זקוקה אני לעזרתך. מאמינה ובטוחה אני כי הראבין יכול להתפלל עבורי לפני ריבונו של עולם ולהביא רפואה שלמה לבעלי הפריץ, שכבר כמה שנים סובל ומתייסר ממחלת הקדחת. ולאחרונה החמיר מצבו עד כדי כך שהוא מבקש את נפשו למות."

החלה הפריצה לפרט את המאמצים העצומים ואת סכומי הכסף האדירים שכבר השקיעו כדי למצוא מזור למחלתו של בעלה. "כבר הבאנו אליו את גדולי הרופאים מן המדינה ומחוצה לה. הון עתק הוצאנו על הבאתם, על שכרם המופרז ועל כל שיקויי הרפואה שהורו לו ליטול. אך כל זאת לא הועיל מאומה. התקפי הקדחת רק הלכו והחמירו. הוא מרותק למיטתו, נאנח בייסוריו הקשים, ואין רפואה למכתו."

התעניין המגיד בפרטי הדברים, ולאחר שבירר כמה ממון כבר הוציאו על רפואתו של הפריץ, שאל כמה יהיו נכונים לשלם כדי שיזכה לרפואה שלמה. הפריצה לא התמהמה בתשובתה ואמרה כי אין הכסף נחשב בעיניה למאומה, שהרי "כל אשר לאיש ייתן בעד נפשו", ונכונים הם לשלם כל סכום שיושת עליהם, ובלבד שהפריץ יחלים ממחלתו האנושה.

מיד שלח המגיד לקרוא לאלמנה. משנכנסה, פנה אל הפריצה ואמר: "אישה זו זקוקה לחמישים מטבעות זהב לצורך נישואי בתה. אם תתני לה עתה את הסכום הזה, תבוא ישועת בעלך תיכף ומיד. עד שתשובי לביתך כבר יתהלך כאחד האדם." התרגשה הפריצה עד מאוד, הוציאה צרור כסף מחיקה, ומסרה לאלמנה את מלוא הסכום.

הפריצה קיבלה את ברכתו של המגיד,

בפנים נפולות והרהרה בגורלה המר. הרבנית ניסתה לרומם את רוחה, אולם האלמנה הייתה שקועה במחשבותיה ובקושי טעמה דבר.

אדהכי והכי הגיע משמשו של המגיד ואמר כי הרבי מבקש מן האורחת לשוב אל חדרו. משנכנסה, פנה אליה המגיד ואמר: "הבה נחשב את חשבונה של חתונת בתך הכלה. ברצוני לדעת כמה כסף דרוש לכם כדי לערוך את החתונה בהרחבה, ולשלם את כל ההתחייבויות שקיבלתם על עצמכם."

סימן המגיד למשמש שייטול קולמוס ודיו ויחל לכתוב את הסכומים שתאמר האשה. אמר המגיד: "תחילה עלינו לדעת כמה התחייבתם לנדוניה, ולאחר מכן פרטי נא את הוצאות החתונה, המלבושים לכל בני המשפחה, שכירות הבית עבור החתן והכלה, הרהיטים וכלי הבית - הכל בכל מכל כל. אל נא תחשבי את הדברים בצמצום", ביקש המגיד, "אלא בהרחבה רבה, כדרך אנשים חשובים."

לאחר חשבון ארוך, שנעשה תחילה ברובלים - המטבע העובר לסוחר - ביקש הרבי להוסיף עליו עוד סכום נכבד של רובלים, כדי שיהיה הכול די והותר על הצד היותר טוב. לאחר מכן ביקש להמיר את הסכום למטבעות זהב. לבסוף התברר כי הסכום הדרוש מגיע לחמישים מטבעות זהב - סכום עתק ממש.

תחילה סבורה הייתה האלמנה כי עתה קרובה ישועתה לבוא וצדקתה להיגלות. הרי המגיד בירר את הדברים לפרטי פרטים, ובוודאי בדעתו לסייע בעדה. אלא שהמגיד שב והביט ברשימה פעם אחר פעם, ולפתע נענה ואמר: "נו... נו... זהו הסכום שאתם צריכים לחתונה... ואילו אני יכול לתת לכם קדחת...". כמעט שפרצה האלמנה בבכי, אך המגיד הוסיף ואמר לה: אל תמהרי לשוב לביתך. הואילי לחזור לכאן גם מחר, ובינתיים שובי אל בית הרבנית, והיא תסדר לך מקום ללינת הלילה.

למחרת התפלל המגיד תפילת שחרית במשך שעות ארוכות, כדרכו בקודש, ואילו האלמנה ישבה בחדרה של הרבנית, כשבקושי הצליחה לטעום מעט מארוחת הבוקר שהוגשה לה.

עוד הרבי עומד בתפילתו, וקול רעש גדול נשמע בחצר הבית. כרכרה מפוארת, רתומה לארבעה סוסים אבירים, נעצרה בפתח, ובתוכה ישבה אחת מנשות הפריצים שבמדינה. עשיר גדול היה בעלה הפריץ, ועיירות רבות היו תחת שלטונו. עתה הגיעה הפריצה כדי להיכנס אל המגיד ולבקש ממנו ברכה עבור בעלה.

כוחו הגדול של המגיד מקוֹז'ניץ לחולל פלאות ולפעול ישועות נודע לשם ולתהילה אף בקרב אומות העולם. ולא לחינם נאות המגיד לקבל גם גויים שנזקקו לדבר ישועה ורחמים. כוונתו הייתה להרבות כבוד שמים,

מוליך יקירין וחידושים נפלאים מהקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדא שליט"א

מילה חדשה

חדתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

בברכות שמוציא האדם מפיו תלויים כל העולמות

במצוותיו, והקשה, הוי ליה למימר 'אשר קדשנו במצוה', הלא על כל ברכה מברך בנפרד. אלא, שאמרנו בתיקוני זוהר (תקון י' כה): 'אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרוח לעילא', שבכל מצוה יש לצרף יראה ואהבה, ועל כן מברכים 'במצוותיו' כי לכל מצוה נלווים גם יראה ואהבה.

תיקנו לומר קודם ברכת המזון 'אברכה את ככל עת' לעורר את האדם ליראה ואהבה

בהקדמה זו נבין שתיקנו לומר קודם ברכת המזון פסוק 'אברכה את ה' בכל עת', להזכיר לאדם בבואו לקיים מצוה רבה כזו שישכיל כי בברכות שמוציא מפיו תלויים כל העולמות, שזה עיקר גדול ויסודי בעבודתו יתברך, שהאדם יכול בדיבורו לחבר את כל העולמות העליונים, והוא הדבר הנרמז בראשי התיבות 'אברכה את ה' בכל עת' - אבי"ע, כי כשאדם יודע עד כמה כל העולמות תלויים במעשיו ובמוצא פיו מתמלא יראה גדולה עד מאוד, נמצא אפוא כי בפסוק זה נכללת היראה - הדחילו הנדרשת כדי להעלות מצותו למעלה.

ומאידך, כאשר אדם יודע עד היכן מעשיו מגיעים, מתמלא לבו בשמחה עצומה על שזוכה לכך, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'עבדו את ה' בשמחה' - ראשי תיבות אבי"ע, כי כשאדם יודע שכלל עולמות אבי"ע תלויים בעבודתו, עובד הוא את ה' באהבה רבה עד כלות הנפש ובשמחה גדולה ועצומה.

וזה עיקר עבודתו של דוד מלך ישראל ע"ה לפעול במעשיו המשכת שפע העולמות העליונים לעולם העשייה שהיא מידת המלכות, ורמוז הדבר בשמו כי 'מלכות שמים' גימטריא 'דוד' במילוי י' (מחשוף הלבן לך לך ד"ה ומלכי), שכל ימיו עסק בזה והיא מידתו. ועל כן הוא שאמר 'אברכה את ה' בכל עת', וכן 'עבדו את ה' בשמחה', שבראשי תיבותיהם 'אבי"ע' רמוזים תכלית עבודתו.

ולכן תיקנו עוד לומר 'זה השולחן אשר לפני ה' ולכוון באמירת 'זה השולחן אשר' שהם סופי תיבות נה"ר. והוא אשר דיברנו, שבברכת המזון פועל האדם להמשיך השפעות מכל העולמות העליונים, שעל זה רומז נה"ר שהוא סוד ההשפעות הנמשכות משמים לכל העולמות (וזה בראשית כו. ועוד). וכשיודע זאת מתמלא יראה ואהבה.

היום אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא ו'חיים כולכם היום'.

ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים לד ב) 'אברכה את ה' בכל עת תמיד תהילתו בפי', דהיינו על ידי ש'אברכה את ה' בכל עת', על ידי זה נמצא תמיד 'תהילתו בפי' דהיינו כל היום הרי אני מתדבק בו. והוסיף עוד, כי בתיבות 'את ה' בכל עת' נרמז ראשי תיבות 'אבי"ע' שהם ד' העולמות 'אצילות ב'ריאה יצירה עשיה', שעל ידי הברכות מתייחדים כל העולמות.

יראה ואהבה - ההכנה למצוה

ההכנה הנדרשת קודם עשיית המצוות, היא כפי שאמר בעל אור לשמים מאפטא ע"ה בשם הרב הגדול רבי שמעון אודברגר ע"ה שלפיכך אומרים קודם עשיית מצוה 'אשר קדשנו

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (ח י). דרש מו"ר זקני האביר יעקב ע"ה בספרו שערי תשובה (אות י"ט) במה שאמרה תורה (לעיל ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', דההתדבקות הזה הוא על ידי הברכות, שהברכות שייכים בכל עת, ועל ידי כן נמצאים ישראל מתדבקים בכל היום בהקדוש ברוך הוא, בין בזמן התפילה, בין בעסק התורה, בין בשעה שאינה זמן התפילה, בין בשעה שאין עוסקים בתורה, שהרי הברכות מצויים בכל היום, נמצא על ידי הברכות מתדבקים ישראל בהקדוש ברוך הוא כל היום, וזהו 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם'. ואמר להם, במה אתם מתדבקים בהקדוש ברוך הוא, הוא על ידי הברכות, וזהו 'חיים כולכם היום', 'חיים כלכם היום' גימטריא 'זה ברכה', דהיינו על ידי הברכות שאתם מברכים כל

מילתא דפליאה

כשמברך ברכת המזון בשמחה - מחבר העולמות ביתר שאת

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (ח י).

מי פתי לא יתמלא שמחה וחדוה בעת שזוכה לברך ברכת המזון, ואין צורך לומר שברכת המזון שלו תהיה בכוונת הלב ביראה ואהבה, שכן יודע ומאמין מה רבה השפעתה בכל העולמות. ומלבד שזוכה לחבר את כל העולמות, כשיברך בשמחה נוסף עליו מעלה שמחבר את כל העולמות ביתר שאת, שכן 'עבדו את ה' בשמחה' ראשי תיבות אבי"ע.

בזוהר (ויקהל ריח) הפליגו בשבחו של המברך בשמחה, וכך אמרו שם: מאן דמברך לקודשא בריך הוא מגו שבעא בעי לכוונא לביה ולשואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב אלא דיברך בחדוה ברזא דא וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי ייבין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה. ובזוהר חדש (רות מח): אמרו: ומאן דמברך ברכת המזון חדי לעילא וחדי לתתא, ואצטריך לברך בחדוה וברעותא דלבא בגין למחדי מדת הטוב דכתיב (רות ג ז) 'ויאכל בועז וישת וייטב לבו'.

ובכתבי האר"י ז"ל (שער המצוות עקב) מבואר: צריך שתדע כי אף על פי שנתבאר לעיל שבתוך הסעודה אם הוא בחול יתעצב אל לבו על החרבן כנ"ל בשם הזוהר, אמנם בברכת המזון אדרבא צריך להראות שמחה יתירה בלבו וכמו שאמרנו בזוהר תרומה (ראה ויקהל ריח) על בועז 'ויאכל וישת וייטב אל לבו' דברך על מזוניה בשמחה ובטוב לבב. ועי' מה שאנו מכוונים באכילתנו אנו ממשיכין לה השפע ומזון, וממה שאנו ממשיכין לה היא מחלקת אחר כך ונותנת מזון ואכילה אלינו, ולכן צריך לברך ברכת המזון בעין טובה בשמחה יתירה להראות לפנינו כנדיבים בעין טובה ולא כצרי עין, ואז גם היא נותנת לנו מזונותינו בשמחה ובעין הטוב.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בחירה - בכח ההתעוררות משמים

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מֵעַמּוֹ
כִּי אִם לְיִרְאָה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּכָל
דְּרָכָיו וּלְאַהֲבָה אוֹתוֹ וּלְעַבֵּד אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (י"ב).

דרשו חז"ל (ברכות לג:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', ופירש רש"י: כל הבא על האדם ביד הקדוש ברוך הוא הוא וכו', אבל צדיק ורשע אינו בא על ידי שמים, את זו מסר בידו של אדם, ונתן לפניו שתי דרכים, והוא יבחר לו יראת שמים. ועל כך כתב הרמב"ם ע"ה (תשובה פ"ה ה"א): רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו.

ביד האדם להאמין שאף הבחירה בידי שמים

בעניין הבחירה האריכו בספרים הקדושים לבאר ולהעמיק מה הוא הדבר שבידו של האדם, וכפי שכתב האור לשמים ע"ה (פתיחה) שהראשונים העמיקו לשאול על מה דאיתא שהבחירה ביד האדם, הלא גם הבחירה נתונה מאת הקב"ה. ופירש, שהבחירה היא שיודע שגם הבחירה היא מאת הקב"ה. כלומר, אין דבר הנעשה בעולם מבלי רצון ה', אך ביד האדם נתונה הבחירה להשריש בקרבו כי הכל הוא רצון ה' וגם הבחירה בטוב היא אך ורק מכח הבורא שנותן רצון זה לאדם, וכאשר אדם משריש זאת בליבו זוכה שמן השמיים אכן יתנו לו את הבחירה בדרך הטובה.

התעוררות האדם מכח הבת קול היוצאת בכל יום

אם נתבונן נוכל לראות בטוב ה' שכל הרצון והבחירה של האדם ברוחניות מגיע אך ורק מכח ההתעוררות השמימית שמעוררת אותו לעבוד את ה' ולחפוף בטוב, כפי שידוע מה שפירש הבעל שם טוב ע"ה (תולדות יעקב יוסף ויקרא ד"ה בפסוק ויקרא, צו ד"ה והמפנה) בדברי רבי יהושע בן לוי באבות (פ"ו מ"ב): בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וכן מה שאמרו בזוהר (נשא קכז): שבכל יום בת קול יוצאת ואומרת 'שובו בנים שובבים'. והקשה, לשם מה יוצאת הבת קול, הרי

אך אם חלילה אינו שם על לבו, נאמר עליו (אבות פ"ג מ"ד) 'והמפנה לבו לבטלה הרי זה' וכו', וכדברי התולדות יעקב יוסף (פרשת צו): אין רשע שאין לו הרהורים טובים בכל יום מכח הכרוז הנ"ל, ובבוא הרהורים טובים מפנה ומעביר מליבו, ועל זה אמרו שהמפנה ליבו לבטלה מתחייב בנפשו, שניתן לו אוצר טוב והוא בורח מהמלך.

בזה יתבאר היטב מה שהיה רגיל לומר הרה"ק מקוצק ע"ה, 'והיו הדברים האלה וגו' על לבבך' (לעיל וי), שאף אם לא נכנסים דברים אלו בליבו עתה, ישים אותם על ליבו וכשיגיע שעת הכושר יכנסו לליבו. כי כשאדם שם הדברים על ליבו, ומשתוקק שיימצאו מסילות להיכנס לליבו, זוכה ושומע הכרוז המעורר את האדם לתשובה, ובכוחו יכנסו הדברים ללב.

והן הם דברי הבעל שם טוב ע"ה בפסוק (שם ל ד) 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך', שגם בהיות האדם מצוי במדרגה נמוכה ומרוחק מהקדושה, אך אם בכל זאת יש מעט כוונה טובה ונכונה 'בקצה השמים', בכח מחשבה זו 'יקבצך ה' אלקיך' כי מחשבה זו תעורר שמיעת הכרוז ומתוך זה 'יקבצך'.

אין לך אדם שאין לו שעה שיעורוהו משמים

כלל הדברים, על האדם לדעת כי הכל בידי שמים ואף הבחירה, והבחירה שביד האדם היא להבין ולהשריש את זה בקרבו כי כל מצוה שעושה או תורה שלומד או תפילה שמתפלל בכוונה, וכל התקרבות שיש לו ע"י תשובה ומעשים טובים, הרי שכל הכריזו עליו מן השמים. וכאשר יודע ומאמין בזה בלב שלם, תבער בו ההשתוקקות לשמוע דבר ה', ואז מתקיים בו 'אין לך אדם שאין לו שעה' (אבות פ"ד מ"ג) וכמו שביארו צדיקים שהכוונה שאין אדם שאין לו את אותה השעה שבה שומע את הבת קול משמים, ואם ישכיל לנצל זאת ולהכין בפנימיות ליבו מקום וכלי קיבול לדבר ה', ישמע עוד ועוד ללא שיעור וגבול, ואשריו שזוכה לכך ואשרי חלקו בזה ובבא.

מעולם לא נודע על אדם ששמע בת קול זו, אם כן מה תועלת יש ביציאתה בכל יום.

רק שהרהורי התשובה שיש ליהודי בכל יום, הם מכח הבת קול היוצאת, ואף שלא שומעים אותה באוזניים הגשמיות בכל זאת היא נשמעת לליבות בני אדם, כי הבת קול והכרוז הם בעולם המחשבה, ושם 'אין אומר ואין דברים' (תהלים יט ד), רק הלב יכול להרגיש זאת, ומזה מתעורר האדם לתשובה.

כשישכיל ששומע הבת קול יוסיף עוד לשמוע מה רצון ה'

ואין לדבר סוף, כי באמצעות איתערותא דלעילא שבאה עם הכרוז המכריז 'שובו בנים', מתעורר האדם לעבוד את ה', וכפי מה שמתעורר זוכה לשמוע עוד יותר את הכרוז, וחוזר חלילה, כפי מה שמתעורר ושואף ומשתוקק לעוד רוחניות, מעורר ע"י זה איתערותא דלעילא להשפיע עליו עוד שפע קודש. וכמו שכתב התולדות יעקב יוסף (שם), כי אם יטה אוזן לשמוע קול הקריאה והכרוז, אפשר לכל אדם שישמע, והיינו במחשבה. אמנם אם הוא בר דעת להבין שזהו המחשבה הוא קול הכרוז, והבת קול ממנו יתברך בעצמו על ידי התפשטותו בעולמות עד שמגיע למחשבת אדם זה, ויטה אזן לשמוע כלמודים לשמוע ולעשות, אזי יוסף ה' דבר עמו איך יתנהג בדרכי ה', כמו שכתוב (תהלים כה ח) 'טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרכך'.

כשמשתוקק לשמוע דבר ה' יזכה לשמיעת הבת קול

הוסיף על זה הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים ע"ה (ראה ד"ה שמור) הוא שאמרה תורה (להלן יב כח) 'שמור ושמעת', 'שמור' לשון המתנה, היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה' אז בודאי 'ושמעת' הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום אתערותא דבת קול. כי הרוצה לשקול בפלס רגליו ולבקש דרך ה' ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה.

מזלזל וקידוץ

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

קדושת הדיבור בשבת

שנתן לנו השם יתברך מצות השבת, כדי שנוכל להשיג טעם מעניני עולם הבא, וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבתי שמה', רמז לעולם הבא שהוא יום שכולו שבת, והוא המתנה הטובה שבבית גנזיו של הקדוש ברוך הוא, ושכר זה הוא מתנה טובה הנעלמת בבית גנזי כי אין ביכולתנו להשיג אותה בעולם הזה, והקדוש ברוך הוא מבקש ליתן אותו לישראל להורישם את השבת הגנוזה לעולם הבא, והדרך לכך היא על ידי 'לך והודיעם' לשמור את השבת כבר בעולם הזה ובזה יזכו ליום שכולו שבת בבית גנזיו של הקדוש ברוך הוא כי בזכות השבת נשיג תענוגי העולם הבא.

נשמה יתירה בשבת הכנה לעולם הבא

ושמירת השבת היא הדרך וההכנה לזכות בה לחיי העולם הבא, כמו שכתב באור החיים הקדוש (שמות לא טז-יז) כי מן הנמנע באופן מוחלט שישג אדם גשמי לעלות לעולם העליון אלא אם כן ישיג ענף ממנו בהיותו בעולם הזה, ולכן אם לא ישיגו ישראל בחינת הנשמה היתירה בשבת, לא יהיה בהם יכולת לזכות לחיים רוחניים לעולם הבא. ועוד הוסיף לפרש שהנשמה קרויה שבת, וזהו שנאמר 'ושמרו בני ישראל את השבת' את הנשמה הנקראת שבת, וכאשר ישמרו את הנשמה הקדושה יזכו בזה 'לעשות את השבת' העליונה לעתיד לבוא, ובזה יזכו להתקיים ליום כולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

זהירות במעלת קדושת הנשמה יתירה

והדרך לזכות לנשמה יתירה מעין העולם הבא כבר בעולם הזה, על ידי שנתנהג כבר עתה באופן הראוי למעלת קדושת הנשמה כדרך בני העולם הבא, לתקן לה דירה נאה וכלים נאים בלב האדם, ולהתרחק בתכלית הריחוק מכל מיני עצבות ומיצר ולאחוז כפי האפשר בעונג ובשמחה, כי כן היא דרכה של הנשמה בהיותה מתענגת במקומה למעלה, והרי מטעם זה נאסרנו בכל המלאכות ביום השבת, כי שורש הנשמה מעולם שכולו מנוחה ותענוג ולא תמצא מנוח בסיבת מלאכות גשמיות, ולא במעשה המלאכה לבדה תמאס הנשמה כי אם גם במחשבה ודיבור גשמיים, כמו שמצינו שעיקר איסור המלאכה כאשר תהיה כוללת עמה המחשבה, ומלאכת מחשבת אסרה תורה (ביצה יג), וכן נאסרו כל דיבורי חול דכתיב 'ממנו חפצך ודבר דבר', והכל כדי להכין מקום ראוי למנוחתה של הנשמה העליונה.

מקדשכם, שאמר הקדוש ברוך הוא למשה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבתי שמה, ואני רוצה ליתנה לישראל, לך והודיעם. ומתנה טובה זו היא הארת קדושה עצומה היורדת מלמעלה להאיר בלבות בני ישראל בשבת קודש, עד אשר אפילו עם הארץ אינו משקר בשבת מחמת אימת שבת שעליו, והוא רוח קדושה וחיות רוחניות אשר משיג איש הישראל, מעולם העליון שכולו שבת ותענוג, מבית גנזי המלך מלכו של עולם.

רק בשבת משיגים תענוג העולם הבא

והלא השבת הוא מעין עולם הבא (ברכות טז), ובודאי אין הכוונה שתענוג העולם הבא בשבת הוא שכר על שמירתה, שהרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אלא הקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו רצה להטעים בניו אהוביו מן התענוג הגנוז להם בתורת מתנה, אלא שהעולם החומרי אינו ראוי לקבל הארה רוחנית מעין עולם הבא, וכל עוד נפש האדם טבועה בגשמיות הגוף נמנע ממנה להשיג מעלת תענוגי הנשמה לעתיד, ולפיכך היתה העצה להנחיל מתנה טובה לבני ישראל את יום השבת, ויום זה הוא מעין עולם הבא וזוהי בני ישראל להשיג תענוג העולם הבא גם בעולם הזה, ובכך יוכל כל איש ישראל מעושי רצונו ושומרי שבת להבחין מעין תענוג הרוחני הצפון לצדיקים לעולם הבא.

בשבת משיגים מעלת העולם הבא

על פי דברים אלו פירש באוהב ישראל (פר' כי תשא ד"ה ויאמר ה') את הפסוק 'אך את שבתותי תשמורו וגו' לדעת כי אני ה' מקדשכם, על ידי שמירת שבת תטעמו תענוג הרוחני מעין עולם הבא, וזה יהיה לכם לאות על עולם הבא 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', בזכות שמירת שבת תשיגו לדעת כי אני ה' המקדש אתכם לעולם הנצחי, לעולם שכולו שבת. וזוהי המתנה טובה שציוה להודיע לישראל, לא עצם המצוה ככל המצוות, אלא המתנה טובה המובטחת להם לעולם הבא בשכר המצוות, ובזכות השבת זוכים לדעת ולהשיג מעלת העולם הבא, וכל זה בכח השבת שהיא מעין העולם הבא, וזוהי להשיג המתנה טובה כבר בעולם הזה.

מתנה טובה רמז לחיי העולם הבא

וראה גם במלבי"ם (שמות לא יג) שזהו הטעם

עֲשֵׂה דְבָרִים נְבָרָאוּ בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְאֵלוּ הֵן: פִּי הָאָרֶץ, וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי הָאֶתוֹן... (פ"ה, משנה ו).

אמרו בזוהר (פר' בלק רא): תלת פומין אלין אתבריא ערב שבת בין השמשות, בשעתא דקדש יומא סלקא פה דממנא על כל שאר פומין, ומאן איהו, ההוא יומא דאסתלק ואתקדש בכולא ההוא דאקרי 'פי ה'. הנה כי כן יום השבת הוא המכוון כנגד הפה, והוא הפה מעל כל הפיות, שבאמצעות יום השבת זוכים להכיר ולראות את פי ה' דיבר שבכל הדברים שבעולם.

חלק הדיבור הוא מעונג שבת שעל ידי קדושת הדיבור יזכה להתענג בקדושה

על המענג את השבת נאמרו דברים מופלגים, כי מצות עונג שבת יקרה וחביבה היא מאוד, וכפי מה שמכבדים את השבת להתענג בה, כך זוכים שיתמלאו משאלותינו ברוחניות ובגשמיות, כמו שאמרו (שבת ק"ח). כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נח יד) 'אז תתענג על ה' וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך, ונחלת יעקב האמורה כאן היא נחלה בלי גבולות ומצרים, כמו שנאמר ביעקב אבינו (בראשית כח יד) 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה'.

ומסיים הכתוב 'כי פי ה' דיבר', וזו מתנת השבת שזוכים בה לפתיחת פי ה', כמו שראינו בזוהר שיום השבת מכוון כנגד הפה, ולכן לאחר שנאמר 'אז תתענג' נאמר 'כי פי ה' דיבר', כי על ידי קדושת פיו באים לעונג שבקדושה, ולהתוודע שכל אלו הדברים המה פי ה' ממש.

מלבד האיסור בדברי חול יש קדושה לדבר בדברי תורה ותפילה

לכן יש לקדש את הפה בשבת קודש כמו שנאמר (ישעיה נח יג) 'אם תשיב משבת רגלך וגו' ממנו חפצך ודבר דבר', ודרשו בגמרא (שבת ק"ג) שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, ומלבד שאין לדבר בדברים של חול עוד נוספת בה קדושה וניתן בה הכוח לדבר דברי קדושה בבחינת תורה שבעל פה. וזהו הרמז בלשון הכתוב 'ודבר דבר', ולא כתוב 'ומדבר דבר' שהיה משמע לשון זהירות מדיבור לא ראוי כמו שכתוב 'ממנו חפצך', אלא כתוב 'ודבר דבר' לשון ציווי לדבר דיבורים, כי על ידי פתיחת פי ה' בשבת ניתן בנו הכוח לדבר דיבורים קדושים.

עונג שבת מעין תענוג העולם הבא

הנה חז"ל (שבת י) למדו מהפסוק (שמות לא יב-יג) 'את שבתותי תשמורו וגו', לדעת כי אני ה'

יצא לאור ע"י מכון אור ליהודים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור ליהודים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

ל הצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com